

© Sam Pilling, #Nas15 — David Alfaro, Refleksija o notranjem kaosu — Ladišlav Tomičič, Vse barve so lepe — Andreja Ravnak, Martina in Silvo, jamaraki duo — Giulio di Meo, Zemlja in svoboda — Oskar Wangart, Napredek?

ŠIRIMO SOLIDARNOST

Izobraževanje za enakopravnost v različnosti
Izobraževanje za solidarnost

Širimo solidarnost je projekt programa Erasmus+

ŠIRIMO SOLIDARNOST (SAY - Solidarity is About Youth: the Voice of Fraternity)

**Izobraževanje za solidarnost
v različnosti**

Izobraževanje za solidarnost

Priročnik

Avtorji

Fatima Akkacha, Charles Conte, Mélanie Gallard, Aurélie Bonnet, Alice Simon, Marie Cornalba, Adrien Grillot, Barbara Vodopivec, Aurélie Gaudin, Pauline Guillerm, Nastasia Paccagnini, Eve Escofet, Miro Le Bal, Marie Grangier, Nina Lostis, Paula Alvira, Agnieszka Gwiazdowicz, Mahjouba Galfout, Aloÿs Simon, Jenny Passarello, Antoine Richard, Gwennaëlle Le Barber, Julie Chevassut, Marie Langrée, Lana Jurman, Giulia Ferri, Valeria M. Pesare, Francesca Veneziano

Lektura

Darja Cupin

Pomoč pri urejanju v slovenskem jeziku

Karmen Kogoj Ogris, Barbara Vodopivec

Natisnil

Print Point, Ljubljana

Društvo Humanitas, Center za globalno učenje in sodelovanje

Zemljemerska 12

1000 Ljubljana

»Projekt se izvaja s finančno podporo Evropske komisije. Publikacija odraža izključno stališča avtorjev, zato Evropska komisija ne prevzema nikakršne odgovornosti za uporabo informacij, ki jih ta publikacija vsebuje.«

Kazalo

01	ŠIRIMO SOLIDARNOST	5
	Uvodnik: Solidarnost so mladi – projekt Širimo solidarnost	6
	Kratek opis aktivnosti	8
	Navodila – koraki za izvedbo aktivnosti	9
	Kako poslati razglednice v Evropi	11
	Šest osrednjih tem za leto 2025	12
	Izobraževanje o raznolikosti in proti predsodkom	20
02	PA ZAČNIMO!	21
	Fotografije	22
	Kaj je analiziranje fotografij?	28
	Elementi za analizo fotografij	29
	Primer delavnice za predšolske otroke	35
	Primer delavnice za osnovnošolske otroke	36
	Primer delavnice za srednješolske otroke	37
	Primer delavnice: vodenje fotografske delavnice	38
	Novo v letu 2025: fotografski natečaj	40
	Kaj je delavnica pisanja?	41
	Trije primeri delavnic pisanja	44
	Pogovor in povzetek projekta z otroki in mladimi	53
03	DODATNI VIRI	54
	Komunikacija	55
	Slovar izrazov	56
	Literatura za mlade	59
	Tematska literatura	60
	Tematska filmografija	61

ŠIRIMO

SOLIDARNOST

Širimo solidarnost

Uvodnik: Solidarnost so mladi – projekt Širimo solidarnost

Projekt Širimo solidarnost se izvaja v okviru programa Erasmus+ v Franciji, Španiji, na Poljskem, Hrvaškem, v Italiji in Sloveniji. Leta 2002 so ga zasnovali v francoskem gibanju Ligue de l'enseignement, od takrat pa se v Franciji izvaja vsako leto kot izobraževalni odziv na naraščanje rasizma in izključevanja. Projekt s pomočjo preproste aktivnosti za učence – pošiljanja sporočil solidarnosti naključnim ljudem v njihovih skupnostih, kar spominja na koncept »sporočila v steklenici« – poudarja pomen sobivanja različnih idej, religij, ras, statusnih skupin itd. Učenci¹ se pred pisanjem sporočil solidarnosti urijo v kritičnem razmišljanju in analizi fotografij. Prejemniki razglednic s sporočili so vabljeni, da pošljejo svoj odgovor organizaciji, ki koordinira projekt na nacionalni ravni – to so Ligue de l'enseignement v Franciji, Center za mirovne študije na Hrvaškem, fundacija CIVES v Španiji, organizacija ARCI v Italiji, Društvo Humanitas v Sloveniji ter fundacija School with Class na Poljskem.

Partnerji projekta Širimo solidarnost

Cives

Fundacija Cives je neprofitna organizacija, ki so jo ustanovili državljani, ki se zavzemajo za izobraževanje kot temeljni steber demokratičnih družb. Cilj organizacije je spodbujanje etično-državlanske vzgoje na temeljih demokratičnih vrednot, človekovih pravic, spoštovanja in solidarnosti. Delujejo na področjih usposabljanja učiteljev za izobraževanje za demokratično državljanstvo in človekove pravice ter spodbujanja evropskega državljanstva s pobudami, katerih namen je približati državljane institucijam EU in prispevati k utrjevanju bolj participativne demokracije.

ligaeducacion.org/tag/fundacion-cives

www.facebook.com/Ligaeducacion

Humanitas

Humanitas – Center za globalno učenje in sodelovanje je nevladna organizacija, ki je bila ustanovljena leta 2000. Poslanstvo Humanitasa je ozaveščanje o globalnih izzivih ter spodbujanje socialne vključenosti in odgovornosti. V šolah za učence in učenke izvajajo delavnice globalnega učenja ter usposabljanja za učitelje in učiteljice, na katerih obravnavajo medkulturni dialog, človekove pravice, predsodke, stereotipe, sovražni govor, diskriminacijo in migracije.

www.humanitas.si

www.facebook.com/humanitas.drustvo

Fundacija School with Class

Fundacija School with Class s svojimi programi podpira razvoj kompetenc za 21. stoletje in pomaga mladim, da postanejo aktivni in ozaveščeni državljani. Šolam pomagajo postati prijazna in odprta okolja, ki podpirajo raznolikost in si prizadevajo za reševanje družbenih problemov in kjer vsi odnosi temeljijo na medsebojnem zaupanju in spoštovanju.

www.szkolazklasa.org.pl/about-us

www.facebook.com/fundacjaszkolazklasa

Arci

ARCI APS je italijanska nevladna organizacija za družbeno koristne dejavnosti, ustanovljena leta 1957. Deluje na celotnem območju Italije in ima okoli milijon članov, 17 regijskih odborov, 115 lokalnih odborov ter 4400 rekreacijskih in kulturnih klubov. V svojem pristopu kombinirajo »kulturo« in »družbo«. Izvajajo vključujoče in medkulturne družbene kampanje, namenjene vsem državljanom, tako Italijanom kot tujcem in tujkam, migrantom in migrantkam ali beguncem in begunkam, pri čemer posebno pozornost namenjajo tistim, ki živijo v neugodnih razmerah. V zadnjih sedmih letih so v šolah izvedli številne izobraževalne dejavnosti za krepitev socialnih kompetenc mladih. Rdeča nit teh dejavnosti, pri katerih sodelujejo učenci in učenke, je izobraževanje novih generacij o spoštovanju raznolikosti in boju proti diskriminaciji z odpravljanjem stereotipov in spreminjanjem prepričanj na podlagi neznanja in strahu.

www.arci.it

www.facebook.com/IscrivitiAllArci

1. V besedilu se moška oblika uporablja tudi za žensko obliko.

Center za mirovne študije

Center za mirovne študije je civilnodružbena organizacija, ki si prizadeva za zaščito človekovih pravic ter za družbene spremembe na podlagi demokracije, antifašizma, nenasilja, vzpostavljanja miru, solidarnosti in enakosti. Pri svojem delu kombinirajo aktivizem, izobraževanje, raziskovalno delo, zagovorništvo in neposredno pomoč. Njihova vizija je solidarna, odprta in nenasilna družba, katere institucije omogočajo mir, socialno varnost, politično in ekonomsko enakopravnost ter svobodo za vse ljudi.

www.cms.hr

[www.cms.hr facebook.com/CentarzaMirovneStudije](https://www.facebook.com/CentarzaMirovneStudije)

Ligue de l'enseignement

Ligue de l'enseignement je ena največjih francoskih organizacij na področju neformalnega izobraževanja. Ustanovljena je bila leta 1866, njen cilj pa je zagotoviti dostop do izobraževanja za vse, ne glede na starost ter socialne in etnične okoliščine. Spodbujajo sekularno družbo, solidarnost med državljani in aktivno državljanstvo. Njihove 103 departmajske zveze s 30000 organizacijami članicami izvajajo dejavnosti na področjih kulture, vseživljenjskega izobraževanja, medijev, socialnega dela, trajnostnega razvoja, univerzalnih športnih dejavnosti ter mednarodne solidarnosti.

www.laligue.org

www.facebook.com/laliguedelenseignementnationale

Širimo solidarnost

Kratek opis aktivnosti

Projekt Širimo solidarnost se je začel s preprosto idejo »sporočila v steklenici«. Vsako leto 21. marca, na mednarodni dan boja proti rasni diskriminaciji, otroci in najstniki pošljejo razglednice anonimnim osebam v skladu s spodaj navedenimi pravili.

Na vsaki izmed razglednic sta fotografija in sporočilo solidarnosti, ki ga učenci oblikujejo na delavnicah pisanja. Prejemniki so vabljeni, da na razglednico napišejo svoj odgovor ter ga pošljejo nazaj organizaciji, ki koordinira projekt na nacionalni ravni, ta pa ga nato posreduje mlademu pošiljatelju.

Namen fotografij, ki so jih izbrali mladi Evropejci, je ozaveščati tako pošiljatelje kot prejemnike razglednic o raznolikosti naše družbe, pa tudi spodbuditi jih k razmisleku o svojih predsodkih in svojih pogledih na priseljevanje, mlade, družine, medgeneracijske odnose, podnebne spremembe, razizem in podobno.

Vsako leto neznani prejemniki prejmejo več deset tisoč razglednic. Na ta način se vzpostavljajo edinstvene povezave, ki temeljijo na komunikaciji in senzibilnosti.

Uspeh te aktivnosti temelji na prizadevanjih učiteljev in učiteljic ter vzgojiteljev in vzgojiteljic, ki želijo z učenci in učenkami oziroma skupinami mladih delati na vprašanjih, povezanih s solidarnostjo, izobraževanjem za enakopravnost v raznolikosti ter prehodom v trajnostno družbo.

Partnerske organizacije razglednice brezplačno pošljejo šolam, ki za njih zaprosijo.

Skupaj z razglednicami pošljejo tudi priročnik, ki je učiteljem in učiteljicam ter drugim pedagogom in pedagoginjam v pomoč pri izvedbi projekta.

Cilji aktivnosti

Spodbuditi mlade k razmisleku o raznolikosti, diskriminaciji, nepravilnosti in predstavah, ki si jih ustvarjamo o njih.

Ozaveščati mlade o analiziranju podob, da bodo lažje razbrali sporočila vse večjega števila vizualnih podob v sodobni družbi.

S soočanjem idej, mnenj in čustev, ki so temeljni gradniki pisnega sporočila določenemu naslovniku, **razvijati sposobnosti kritičnega mišljenja in domišljije pri mladih**.

S pisanjem in pošiljanjem osebnih sporočil izbranim prejemnikom in prejemnicam **uporabiti naučeno v praksi**. To pomeni začetek sodelovanja in lahko spodbudi pristno zavedanje, ki učencem pomaga pri učenju vrednot enakosti, solidarnosti, pravičnosti, spoštovanja ipd.

Vzbuditi pozornost prejemnika s sporočilom, katerega cilj je – poleg vzpostavitve pristnega odnosa – vzbuditi zanimanje za določeno temo.

Spodbuditi prejemnika k odgovoru, tako da svoje mnenje izrazi na način, ki mu najbolj ustreza. Pozitivno je že samo dejstvo, da sporočilo izzove odziv!

Navodila – koraki za izvedbo aktivnosti

Oglejte si, kako so projekt izvedli v razredu v francoskem departmaju Les Deux-Sèvres:

www.youtube.com/watch?v=et-uClnWU-c

01 | Oglejte si fotografije in se pogovorite o tem, kaj pomenijo

Pomembno izhodišče za pisanje sporočil je enotno razumevanje. Mlade usmerjajte, da se o svojih predstavah, tudi tistih, ki temeljijo na predsodkih, pogovarjajo z drugimi. Z analiziranjem stereotipov in vnaprejšnjih prepričanj pripomoremo k boju proti stališčem, ki spodbujajo zaprtost vase in zavračanje »drugega«.

22 | Fotografije

28 | Kaj je analiziranje fotografij

35 | Primeri delavnic analiziranja fotografij

58 | Slovarček za analiziranje fotografij

02 | Poigrajte se z besedami

Pri tej aktivnosti je fotografija tudi vzpodbuda za pisanje. Navdih za pisanje lahko predstavljajo najrazličnejše stvari, na primer to, kako se počutimo ob gledanju fotografij, pogovori z vrstniki ali osebne zgodbe in vrednote. Med procesom pisanja in med skupinskim branjem dokončanih sporočil boste morali mlade pazljivo usmerjati. Z delavnico pisanja pri mladih spodbujamo domišljijo in iznajdljivost, obenem pa jim zagotovimo možnost ustvarjanja univerzalnega sporočila, ki temelji na osebnih stališčih vsakega posameznika. Poleg tega je namen delavnice pisanja tudi pomoč udeležencem pri izbiri načina, na katerega želijo deliti svoje sporočilo.

41 | Kaj je delavnica pisanja?

44 | Trije primeri delavnic pisanja

03 | Poiščite prejemnike

Mladi lahko prejemnike poiščejo s pomočjo spletnih imenikov ali na druge načine.

Pomembno je, da tega koraka ne zanemarite, saj sodelujočim omogoča, da si predstavljajo osebo, ki ji pišejo.

Prejemnike lahko izberete tudi na druge načine:

~ Razglednice lahko odnesete v lokalno trgovino, kjer so jih pripravljene ponuditi strankam.

~ Razglednice lahko naslovite na »kolektivne prejemnike«: občine, podjetja, združenja, bolnice, zdravstveni domovi, domovi za starejše ipd.

Stopnja odziva

Pomembno je opozoriti mlade, da se prejemniki ne bodo nujno odzvali na sporočila. Le redko bodo učenci prejeli več kot dva ali tri odgovore na razred. Mladim lahko razložite, da je to zelo visoka stopnja odziva za tovrstna sporočila. Pri pošiljanju naključnih množičnih sporočil po pošti je stopnja odziva običajno nižja od enega odstotka!

Vsak prejemnik oz. prejemnica samostojno odloča o tem, ali bo na sporočilo odgovoril oz. odgovorila. Stopnja njihovega odziva v nobenem pogledu ne odraža pomembnosti aktivnosti. Poudarite lahko tudi kolektivno naravo te aktivnosti: številnih ljudi se bo razglednica dotaknila ali jih spodbudila k razmisleku, čeprav ne bodo mogli ali želeli odgovoriti. Včasih prejemniki za odločitev, ali bodo na razglednico odgovorili ali ne, potrebujejo več mesecev.

04 | Svoje sporočilo napišite na sredino razglednice

K temu, da bo imelo sporočilo čim večji učinek, lahko pomembno pripomoremo tudi tako, da posebno pozornost namenimo kakovosti besedila in se potrudimo, da bo sporočilo čim bolj jasno. Pošiljatelj lahko obliko sporočila svobodno izberejo glede na svoje želje – od risb, kaligrafije in okrasne pisave do kaligramov, kolažev in podobnega.

05 | Pošljite razglednice

Priporočamo, da pred pošiljanjem razglednic skenirate besedila na njih. Na ta način boste morebitne odgovore lahko povezali z izvornimi sporočili. Pri prepogibanju razglednic poskrbite, da pregibe utrdite s težjim predmetom in po možnosti zalepite robove, da se razglednica na poti ne odpre.

Zaradi zaščite mladoletnih oseb morajo vodje skupin preveriti, ali je na spodnjem delu razglednice mladoletnik oz. mladoletnica podpisan_a samo z imenom. Nujno je treba navesti tudi razred in ime šole, kamor bodo poslani povratne pošiljke.

Društvo Humanitas bo prejete odgovore posredovalo šolam.

Povečajte učinek: stopite v stik z lokalnimi mediji

Dan, ko boste pošiljali razglednice, izkoristite za ozaveščanje o pomenu solidarnosti. Če bodo o vaši aktivnosti poročali lokalni mediji, boste povečali učinek prejetih razglednic in s tem prejemnike spodbudili k odgovoru. To je tudi priložnost, da mediji obravnavajo temo izobraževanja za enakopravnost v različnosti.

Koristno je, če v tednu pred pošiljanjem razglednic lokalnim medijem pošljete sporočilo za javnost, v katerem sporočite, kdaj boste razglednice poslali. Medije povabite, naj vas pri tem obiščejo in/ali o tem poročajo. Te priprave lahko prevzamejo tudi otroci in mladi, saj bodo na ta način izvedeli več o vlogi medijev in o tem, kako delujejo.

06 | Prejem odgovorov in spremljanje rezultatov

O morebitnem nizkem številu odgovorov na razglednice se lahko pogovorite z učenci. Pomembno je, da lahko vsakdo izrazi svoje nezadovoljstvo, postavlja vprašanja ipd.

Za povzetek rezultatov aktivnosti prosimo pošljite Društvu Humanitas naslednje informacije:

- Primere najboljših poslanih besedil (dovolj sta dve ali tri besedila na razred);
- Vse objave v medijih oz. povezave do njih;
- Število poslanih razglednic (za statistiko in merjenje učinka na določenem območju).

07 | Posredujte odzive učencem

Vrnjene razglednice je seveda treba posredovati učencem, ki so napisali izvorna sporočila. Povratne odgovore bo zbiralo Društvo Humanitas, ki bo potem razglednice poslalo koordinatorem na šolah.

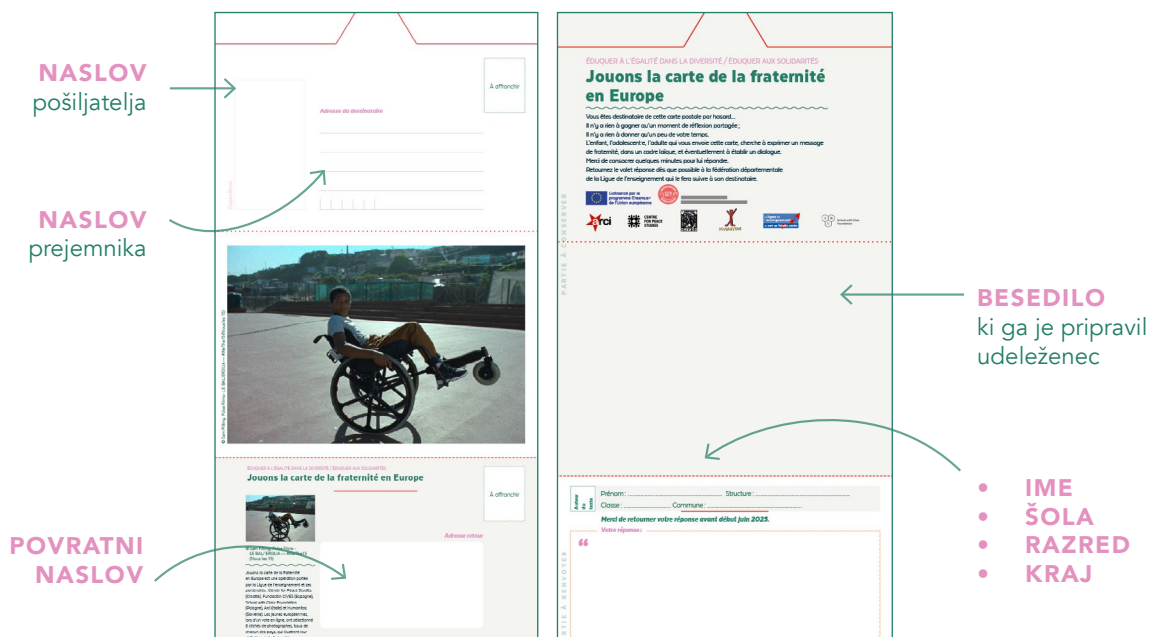
08 | Ocena in promocija rezultatov

Poleg tega, da morate rezultate aktivnosti beležiti in dokumentirati za svojo šolo oziroma organizacijo, lahko celoten proces analiziranja, pisanja in rezultatov uporabite za pripravo različnih promocijskih vsebin:

- Naredite lahko film o poteku celotnega projekta,
- Po opravljenem skupinskem delu lahko spodbujate javne razprave,
- Objavite lahko zbirko ali izbor razglednic.

Ogledate si lahko tudi, kaj so pripravili v drugih partnerskih državah:

<https://www.fraternity-card.eu/sl>

Širimo solidarnost

Kako pošiljati razglednice v Evropi

Projekt Širimo solidarnost je lahko priložnost za preseganje nacionalnih meja. Pri pripravi projekta na vaši šoli lahko sodelujete s kolegi, ki poučujejo tujji jezik, ali pripravite razpravo o večjezičnosti.

Lahko se obrnete tudi na eno izmed šol iz tujine, ki prav tako sodeluje v projektu, in jim pošljete sporočilo solidarnosti v njihovem ali angleškem jeziku. To je lahko dobra priložnost za izmenjavo med učenci.

Več informacij kot tudi sodelujoče šole z naslovi, lahko najdete na interaktivnem zemljevidu, ki je na voljo na spletni strani projekta Širimo solidarnost na tej povezavi:

<https://fraternity-card.eu/en/schools>

Če potrebujete dodatne informacije, nam lahko pišete na info@humanitas.si

Širimo solidarnost

Šest osrednjih tem za leto 2025

Ker smo želeli mlade spodbuditi k sodelovanju v projektu, smo se v projektnem konzorciju odločili, da se z njimi posvetujemo glede izbire tem. V vsaki partnerski državi smo na družbenih omrežjih in v naših partnerskih šolah organizirali glasovanje, na katerem so mladi med 12. in 25. letom starosti izbrali teme, ki bi jih želeli obravnavati v okviru projekta. Glasovalo je več kot 700 mladih. Za letošnji priročnik je bilo izbranih naslednjih šest tem: boj proti diskriminaciji, duševno zdravje in dobro počutje, družbene neenakosti, boj proti rasizmu, enakost spolov ter svetovni mir.

01 | Diskriminacija

Diskriminacija je vsako nepravilno ali pristransko obravnavanje osebe na podlagi rase, spola, jezika, vere, narodnosti, spola, spolne usmerjenosti ali drugih osebnih lastnosti ali statusa, ki ni objektivno in razumno utemeljeno.

V skladu z mednarodnim in evropskim pravom obstaja 25 meril za diskriminacijo: starost, spol, izvor, dejanska ali domnevna pripadnost ali nepripadnost etnični skupini, narodu ali tako imenovani rasi, nosečnost, zdravstveno stanje, invalidnost, genetske značilnosti, spolna usmerjenost, spolna identiteta, politična stališča, sindikalne dejavnosti, mnenja, prepričanja ter dejanska ali domnevna pripadnost ali nepripadnost določeni religiji.

Diskriminacija se lahko pojavlja v različnih oblikah. Govorimo lahko o neposredni in posredni diskriminaciji.

Neposredna diskriminacija

Definicija Agencije Evropske unije za temeljne pravice²:

- ~ Je posameznik obravnavan manj ugodno;
- ~ V primerjavi s tem, kako so bile ali kako bi bile obravnavane druge osebe v podobnem položaju;

~ In to zaradi kakšne od specifičnih lastnosti, ki spadajo med »zaščitene okoliščine«.

Primer: Delodajalec kandidata zavrne zaradi njegovega spola, imena, invalidnosti, družinskih okoliščin ali podobnega.

Posredna diskriminacija

Posredna diskriminacija se pojavi, kadar določeno na videz nevtravno pravilo negativno vpliva na določeno osebo ali skupino, ki ima skupne lastnosti.

Elementi posredne diskriminacije so:

- ~ Nevtravno pravilo, merilo ali praksa;
- ~ Ki znatno bolj negativno vpliva na skupino, ki jo opredeljuje »zaščitena okoliščina«;
- ~ Kot na druge skupine v podobnem položaju.

Večkratna in presečna diskriminacija

Danes ljudje v večini primerov niso diskriminirani zgolj po eni »zaščiteni okoliščini«, temveč se soočajo z diskriminacijo zaradi kombinacije dejavnikov – na primer njihove starosti v kombinaciji z njihovim spolom in etničnim poreklom.

Diskriminacija v EU

Maja 2019 je bila objavljena raziskava Eurobarometra o diskriminaciji³. Opravljena je bila v 28 državah članicah, v njej pa je sodelovalo skoraj 28000 prebivalcev EU. Izsledki raziskave so bili naslednji: »Za najbolj razširjeno velja diskriminacija zaradi romskega porekla (61%). Več kot polovica sodelujočih je dejala, da je v njihovi državi razširjena diskriminacija na podlagi etničnega porekla in barve kože (oboje po 59%) ter spolne usmerjenosti (53%).« Omenjene so bile še naslednje kategorije, kjer je po mnenju sodelujočih razširjena diskriminacija: transspolnost (48%), diskriminacija na podlagi vere in prepričanja (47%), invalidnosti (44%), starosti (40%) in spola (35%). Stališča sodelujočih so se med državami EU precej razlikovala.

2. Priročnik o evropskem protidiskriminacijskem pravu. Agencija Evropske unije za temeljne pravice in Svet Evrope, 2018.

3. Posebni Eurobarometer 493; https://data.europa.eu/data/datasets/s2251_91_4_493_eng?locale=en

Vsakodnevna diskriminacija

Ti primeri ponazarjajo različne oblike, v katerih se lahko pojavlja diskriminacija, a se slednja lahko pojavi tudi v drugih oblikah.

Socialne neenakosti

Ta oblika diskriminacije se nanaša na nepravilno ali pristransko obravnavo posameznikov ali skupin zaradi njihovega socialnega statusa, porekla ali družbenega položaja. Pojavlja se lahko na različnih področjih, kot so dostop do izobraževanja, zdravstvenega varstva, stanovanja, katere koli družbene dobrine ali storitve, pa tudi na področjih svobode izražanja ali zbiranja in volilne pravice. Pri tej vrsti diskriminacije gre za neenak dostop do pomembnih družbenih virov in storitev.

Pojavlja se lahko v številnih oblikah, vključno z neenakimi priložnostmi, pristransko obravnavo v institucijah in stereotipi, ki temeljijo na družbenih normah ali pričakovanjih. Ta vrsta diskriminacije krepi in ohranja obstoječe družbene hierarhije, zaradi česar marginalizirane skupine težko premagujejo ovire in dosegajo enak položaj v družbi.

Diskriminacija, povezana z invalidnostjo

Diskriminacija, povezana z invalidnostjo, je raznolika in se lahko kaže v obliki zasmehovanja, ostracizma, nepravilnega obravnavanja in odrekanja pravic. Po podatkih študije INSEE iz leta 2010 je tri milijone ljudi izjavilo, da so bili v svojem življenju diskriminirani zaradi svojega zdravstvenega stanja in/ali invalidnosti. Ne glede na to, ali gre za otroka ali odraslega, ima lahko takšna diskriminacija globoke posledice za zdrav razvoj ljudi in njihovo vključevanje v svoje okolje. Iz periodične javnomnenjske raziskave Zagovornika načela enakosti o diskriminaciji v Sloveniji iz leta 2022 »izhaja, da je bila po oceni anketirancev (med 18. in 75. letom) približno četrtnina (23 %) vseh prebivalcev v obdobju 12 mesecev pred izvedbo raziskave žrtev diskriminacije, kar je več, kot sta pokazali raziskavi iz leta 2020 (22 %) in 2017 (17 %). Od vseh ljudi, ki so navedli,

da so bili žrtve diskriminacije, jih je v letu 2022 15 % navedlo, da so bili diskriminirani zaradi invalidnosti. To je več kot leta 2020 (14 %) in 2017 (11 %).«⁴ Za boj proti temu diskriminatornemu vedenju moramo zagotoviti, da lahko vsakdo razume, opredeli, ozavešča in se bori proti stereotipom in predsodkom do invalidov. Poleg tega moramo pregledati mesto, ki ga invalidom namenjamo v naši družbi, in ga narediti bolj vključujočega. To ne vključuje le šole in njenih praks, temveč tudi druge vidike, kot je oblikovanje javnih prostorov, saj je tisto, kar je koristno za invalide, koristno za vse.

Predlogi za nadaljnje ukrepanje

~ Informativni vodnik o evropskih predpisih (FALC)

<https://easy-to-read.inclusion-europe.eu/it/european-standards/>

~ Poznate Pictofacile?

Pictofacile je brezplačen, hiter in enostaven prepisovalnik besedila v obliko ARASAAC piktogramov. Piktogrami so lahko v pomoč ljudem s težavami pri branju, kot so majhni otroci, starejši, ljudje z učnimi težavami in/ali invalidi. Vnesite stavek, ki ga želite napisati, Pictofacile pa vsak podatek poveže s piktogramom. Izberete najustreznejše piktograme in jih nato preprosto prenesete.

<https://www.pictofacile.com/>

PRISTOP K TEMI

Organizacije, na katere se lahko obrnete:

- Nacionalni svet invalidskih organizacij: <https://nsios.si/>
- Organizacije, vključene v nacionalni svet, se nahajajo tukaj: <https://nsios.si/nasi-clani/>

Koristna spletna stran

- Diskriminacija na podlagi invalidnosti: <https://www.clovekovepravice.si/teme/diskriminacija/kaj-je-diskriminacija/razlogi-za-diskriminacijo/invalidnost>
- Zakonodaja glede prepovedi diskriminacije zaradi invalidnosti: <https://zakonodaja.com/zakon/zimi/ii-poglavje-prepoved-diskriminacije-zaradi-invalidnosti>
- Vodnik po pravicah invalidov: https://www.gov.si/assets/ministrstva/MDDSZ/Invalidi/Zmoremo/Vodnik_po_pravicah_invalidov.pdf

4. https://zagovornik.si/wp-content/uploads/2024/08/Posebno-porocilo_Za-uresnicevanje-pravic-vseh-ljudi-z-invalidnostmi-v-Sloveniji.pdf

02 | Duševno zdravje

Duševno zdravje je bistveni sestavni del našega splošnega zdravja. Evropska komisija je duševno zdravje uvrstila med svoje prednostne teme in že zadnjih 25 let podpira ukrepe in projekte za izboljšanje duševnega zdravja državljanov v EU in po svetu.

Duševno zdravje vključuje pozitivno samopodobo, sposobnost obvladovanja stresa in pozitiven prispevek k življenju v skupnosti.

Duševno zdravje se ne vzpostavlja ali poslabšuje samo od sebe, temveč nanj vplivajo dejavniki, kot so naš življenjski slog, naše delo in dogajanja v svetu.

Na evropski ravni je duševnemu zdravju in dobremu počutju namenjen peti od enajstih ciljev Strategije EU za mlade 2019–2027: Doseči boljše duševno zdravje in odpraviti stigmatizacijo težav z duševnim zdravjem ter tako spodbujati socialno vključenost vseh mladih.

Namen je izboljšati dobro duševno počutje in se boriti proti zgrešenim predstavam, ki ga imajo posamezniki o težavah z duševnim zdravjem, ter na ta način poskušati zagotoviti, da bi se vsi mladi počutili vključene v družbo.

V Evropi se s težavami v duševnem zdravju sooča vse več mladih, zlasti zaradi posledic pandemije bolezni covid-19. Njihovi simptomi segajo od strahu in tesnobe do težav s spanjem, motenj prehranjevanja in odvisnosti. Pojavljajo se tudi bolj kompleksne situacije, kot so negativne misli ali poskusi samopoškodovanja.

Kot pomemben instrument za podporo mladim je bila opredeljena tudi kultura, zaradi česar številne evropske države podpirajo kulturne in ustvarjalne projekte za mlade. Cilj teh projektov je prisluhniti mladim, da lahko ti izrazijo svojo ustvarjalnost ter izboljšajo svoje odnose z drugimi in s svetom okoli sebe. Tovrstni projekti niso mišljeni kot nadomestilo za zdravniško pomoč, temveč si prizadevajo nuditi podporo, ki je bližje vsakdanjemu življenju mladih.

Poleg tega bi morali biti v skladu s priporočili Svetovne zdravstvene organizacije (WHO) ukrepi za duševno zdravje mladih celoviti, mladi pa bi morali biti aktivno vključeni v pripravo ukrepov za izboljšanje njihovih življenj. Z drugimi besedami, kultura je lahko pomembno sredstvo, ki podpira duševno zdravje mladih na njim dostopen in privlačen način.

Organizacije, na katere se lahko obrnete:

- ŠENT - Slovensko združenje za duševno zdravje, <https://www.sent.si/>
- Društvo Vita - Za pomoč po nezgodni poškodbe glave, <http://www.vita-poskodbe-glave.si/>
- ALTRA – odbor za novosti v duševnem zdravju, <http://www.vita-poskodbe-glave.si/>
- Ozara Slovenije, Nacionalno združenje za kakovost življenja, <http://www.ozara.org/>
- TOM - Telefon za otroke in mladostnike, <https://www.e-tom.si/>
- Zavod EMMA - svetovanje otrokom, mladostnikom/cam in odraslim v stiski, <http://zavod-emma.si/>
- Zveza prijateljev mladine Slovenije, <https://www.zpms.si/>
- Tosemjaz.net, <https://www.tosemjaz.net/>

Koristna spletna stran

- Duševno zdravje v Sloveniji: https://nizj.si/wp-content/uploads/2022/11/dusevno_zdravje_publikacija.pdf
- Duševno zdravje: <https://nizj.si/zivljenjski-slog/dusevno-zdravje/>
- Kaj je duševno zdravje: <https://www.zadusevnozdravje.si/dusevno-zdravje/kaj-je-dusevno-zdravje/>
- Kaj je duševno zdravje: <https://nisiokajpovejnaprej.si/dusevno-zdravje/kaj-je-dusevno-zdravje-parent/kaj-je-dusevno-zdravje/>
- Kakšna čustva doživljamo mladostniki: <https://www.zadusevnozdravje.si/dusevno-zdravje/mladostnistvo/kaksna-custva-doživljamo-mladostniki/>
- Šola kot prostor učenja uravnavanja čustev pri mladostnikih: https://www.zrss.si/wp-content/uploads/2023/09/02_Katja-Kokol.pdf
- Delavnice za čustveno opismenjevanje učencev: <http://minka.splet.arnes.si/files/2020/11/Delavnice-za-%C4%8Dustveno-opismenjevanje-u%C4%8Dencev.pdf>

03 | Družbene neenakosti

Neenako obravnavanje ljudi na podlagi njihovega socialno-ekonomskega položaja se še vedno razmeroma redko omenja kot obliko diskriminacije. Hkrati pa je to vrsta diskriminacije, s katero se sooča velika večina ljudi, vključno z otroki in mladostniki. V poljski raziskavi Društva za izobraževanje proti diskriminaciji, predstavljeni v poročilu Diskriminacija v šoli, je revščina eden od treh najpogosteje navedenih razlogov za diskriminacijo v šoli s strani mladih (tako za spolno usmerjenostjo in nacionalnim ali etničnim poreklom)¹.

Pomembni znaki družbene neenakosti so neenak dostop do izobraževanja, zdravstvenega varstva, stanovanj, socialnih dobrin in storitev (vključno z neenako obravnavo v institucijah) ter manjša svoboda izražanja ali uresničevanja pravice do zborovanja in glasovanja.

Enako pomembno, vendar manj vidno, je tudi reproduciranje in krepitev stereotipov o družbenem položaju, ekonomskem položaju ali stopnji izobrazbe. Diskriminacija na podlagi ekonomskega in družbenega položaja izhaja iz prepričanja, da v družbi ločimo »elito« - ljudi, ki so se rodili s privilegiji, ki so bolj situirani in bolj izobraženi ter katerih položaj upravičuje drugačno obravnavo od večine ljudi. Če to jemljemo kot naravni položaj, se družbene hierarhije še okrepijo, prej omenjene razlike pa še povečajo. Tisti, ki jim grozi izključitev, morajo tako premagati dvojno oviro: težji položaj (na primer zaradi pomanjkanja denarja za šolske pripomočke in inštrukcije ali zaradi potrebe po hitrem odhodu v službo) in družbeno sprejemanje takšne ureditve.

Predsdoki na osnovi socialno-ekonomskega razreda so očitni tudi v vsakdanjih situacijah in pogovorih; na primer, ko odnos med ljudmi iz različnih socialno-ekonomskih razredov označimo za neprimerne; opravičevanje javnih osebnosti, ki storijo prekrške ali kazniva dejanja (npr. prekoračitev hitrosti – »peljala se je na pomembno konferenco« ali vožnja pod vplivom alkohola – »je umetnica, živi pod velikim pritiskom«); ter tudi pretirano občudovanje inteligence ali dosežkov neprivilegirane osebe, kot da zaradi svoje neprivilegiranosti oseba ne bi mogla biti inteligentna ali sposobna česa doseči.

Meritokracija – ideja, da je socialni položaj vsakega posameznika rezultat njegovega lastnega prizadevanja – žal pogosto prikriva dejstvo, da neenakost v dostopu do priložnosti nepravilno oblikuje usode ljudi.

Šolski kontekst

Po mnenju socialne pedagoginje Dr. Marte Zahorske je »družbeno-ekonomski položaj najmočnejši napovednik učenčeve šolske kariere.«⁵

Pomembna naloga šole in izobraževalnega sistema širše je zmanjšati težave in pomagati tistim, ki jim grozi izključitev.

Enako pomembno je tudi, da gradimo skupnosti, v katerih se neenako obravnavanje opazi in zmanjšuje. S tem lahko prispevamo k spreminjanju odnosa in postopnemu odpravljanju delitev, ki danes veljajo za naravne.

Organizacije, na katere se lahko obrnete:

- Amnesty International Slovenija, <https://www.amnesty.si>
- Mirovni inštitut, <https://www.mirovni-institut.si/>
- Društvo Humanitas, <https://www.humanitas.si/>
- Forum za enakopraven razvoj, društvo <https://forumfer.org/>
- Fakulteta za socialno delo Univerze v Ljubljani <https://www.fsd.uni-lj.si/>

Koristna spletna stran

- Družbene neenakosti in različnosti, https://dijaski.net/gradivo/soc_sno_druzbene_neenakosti_in_razlicnosti_01
- Družbena neenakost in socialni kapital, https://www.mirovni-institut.si/wp-content/uploads/2014/08/MI_politike_druzben_a_neenakost.pdf
- Delavnica o pravici do izobrazbe, <https://sola.amnesty.si/media/uploads/files/Delavnica%20-%20Pravica%20do%20izobrazbe.pdf>
- Delavnica o ekonomski neenakosti, [https://sola.amnesty.si/media/uploads/files/ekonomska%20neenakost\(1\).pdf](https://sola.amnesty.si/media/uploads/files/ekonomska%20neenakost(1).pdf)
- Delavnica Imamo enake možnosti?, <https://sola.amnesty.si/media/uploads/files/enake%20moznosti.pdf>

5. M. Zahorska, Społeczne nierówności edukacyjne (SNE), Urad za informiranje javnosti RPO <https://bip.brpo.gov.pl/pliki/12405773640>

04 | Boj proti rasizmu

Rasizem je predmet številnih razprav. Pojem ima več pomenov, ki so pogosto napačno razumljeni oziroma uporabljeni. V ožjem pomenu se rasizem nanaša na ideologije, ki razvrščajo ljudi v različne »biološke rase« z genetsko pogojenimi mentalnimi sposobnostmi in ki vzpostavljajo hierarhijo teh »bioloških ras« (kolonialne prakse do druge svetovne vojne). V širšem smislu pa se izraz rasizem ne nanaša le na »biološke rase«, temveč tudi na vse etnične skupine, ki veljajo za drugačne, »ki se jim pripisujejo implicitno ali eksplicitno ovrednotene kolektivne značilnosti, za katere velja, da jih je težko ali nemogoče spremeniti« (Johannes Zenger).

Tudi na pravnem področju ni enotne in formalne opredelitve rasizma, lahko pa ga opredelimo kot obliko diskriminacije, do katere pride, ko določena oseba ali skupina ljudi čuti sovraštvo do drugih zaradi njihovih etničnih, rasnih, socialnih in drugih značilnosti.

Evropska komisija za boj proti rasizmu in nestrpnosti (ECRI) je izbrala širši pristop za opredelitev »rasne diskriminacije«, ki med razloge za diskriminacijo vključuje »raso, barvo kože, jezik, vero, narodnost ali nacionalni ali etnični izvor«. Koncept »rasne diskriminacije« torej razume kot različno obravnavanje na podlagi okoliščin, kot so rasa, barva kože, jezik, vera, narodnost ali nacionalno ali etnično poreklo, ki ga ni mogoče objektivno in smiselno utemeljiti.

Posledice rasizma so izjemno škodljive za človeštvo, saj so bile z njim upravičevane kršitve človekovih pravic: suženjstvo, kolonializem, apartheid, prisilne sterilizacije in množični poboji. Rasizem je prisoten tudi v sodobnih družbah in politikah, čeprav ga včasih ne opazimo.

Eden najpogostejših vzrokov za rasiistična stališča je strah pred razlikami kot posledica nevednosti ali pomanjkanja informacij. Takšne strahove je težko odpraviti, ker so rasiistična stališča včasih globoko ponotranjena.

V skladu z 2. členom Pogodbe o Evropski uniji (PEU) je načelo nediskriminacije ena temeljnih vrednot Unije. 10. člen Pogodbe o delovanju Evropske unije (PDEU) določa, da se mora EU pri določanju in izvaja-

nju svojih politik in dejavnosti boriti proti diskriminaciji na podlagi spola, rase ali etničnega izvora, vere ali prepričanja, invalidnosti, starosti ali spolne usmerjenosti. Z direktivo o rasni enakosti (2000/43/ES) je bila uvedena prepoved diskriminacije na podlagi rase ali etnične pripadnosti na področju zaposlovanja, pa tudi pri dostopu do socialnega sistema in socialne varnosti ter blaga in storitev.

Po izsledkih Poročila o temeljnih pravicah Agencije EU za temeljne pravice iz leta 2019 se etnične manjšine in migranti kljub zaščitnim zakonom in politikam še vedno soočajo z nadlegovanjem in diskriminacijo, kljub temu, da že dolgo veljajo zakoni EU proti rasizmu:

- ~ Skoraj polovica anketiranih oseb afriškega porekla je že doživela rasno diskriminacijo: ta delež se je med letoma 2016 in 2022 povečal z 39 odstotkov na 45 odstotkov;
- ~ 30 odstotkov anketirancev je izjavilo, da so že doživeli rasiistično nadlegovanje;

~ Diskriminacija ostaja skrita: tovrstne incidente prijavi le 9 odstotkov žrtev;

~ Po celotni EU sta se uveljavila sovražni govor v politiki ter desničarski ekstremizem, katerega žrtve so muslimani in begunci;

~ 38% vprašanih Judov razmišlja o selitvi, ker se kot Judje ne počutijo varne;

~ Še vedno je težava diskriminatorno rasno profiliranje: 58 odstotkov anketirancev je izjavilo, da je bil razlog za zadnjo policijsko ustavitev v letu pred raziskavo rasno profiliranje;

~ Še vedno ni na voljo primerljivih in rednih podatkov o enakosti in nediskriminaciji, zaradi česar je otežen nadzor nad izvajanjem zakonodajnih predpisov EU na tem področju;

~ Ob koncu leta 2022 je uvedla akcijski načrt ali celovite ukrepe proti rasizmu le polovica držav članic EU.

PRISTOP K TEMI

Organizacije, na katere se lahko obrnete:

- ~ Amnesty International Slovenija, <https://www.amnesty.si>
- ~ Mirovni inštitut, <https://www.mirovni-institut.si/>
- ~ Društvo Humanitas, <https://www.humanitas.si/>

Koristna spletna stran

- ~ Kaj je rasizem, <https://www.amnesty.si/rasizem>
- ~ Delavnica na podlagi rase ali etnične pripadnosti, [https://sola.amnesty.si/media/uploads/files/diskriminacija%20na%20podlagi%20rasne%20in%20etnične\(1\).pdf](https://sola.amnesty.si/media/uploads/files/diskriminacija%20na%20podlagi%20rasne%20in%20etnične(1).pdf)
- ~ Delavnica o diskriminaciji, <https://sola.amnesty.si/media/uploads/files/diskriminacija.pdf>
- ~ Mednarodni dan boja proti rasni diskriminaciji, <https://sloga-platform.org/mednarodni-dan-boja-proti-rasni-diskriminaciji-21-marec/>
- ~ Mednarodna konvencija o odpravi vseh oblik rase diskriminacije, https://www.varuh-rs.si/fileadmin/user_upload/PRAVNE_PODLAGE/Mednarodne_konvencije_-_OZN/Konvencija_o_odpravi_vseh_oblik_rasne_diskriminacije/A_-_Mednarodna_konvencija_o_odpravi_vseh_oblik_rasne_diskriminacije.pdf
- ~ Le z drugimi smo https://lezdrugimismo.si/uploads/files/NOVA%20e-ucilnica/Migracije/Povezave/start-the-change-zbirka_delavnic_si.pdf
- ~ Prepoznavanje rase diskriminacije in borba proti njej www.mirovni-institut.si/wp-content/uploads/2014/08/MI_rasna_diskriminacija.pdf

05 | Enakost spolov⁶

Enakost spolov je v nekaterih evropskih državah pomembna tema razprav in včasih tudi politična prioriteta. Kakšen je trenutni položaj? Kakšne so razmere v državah članicah EU? V splošnem se položaj žensk izboljšuje, a je še naprej bolj negotov kot položaj moških.

Enakosti spolov še nismo uspeli doseči, in sicer to velja tako za poklicno kot zasebno sfero. Čeprav so vrzeli v različnih državah članicah bolj ali manj velike, gre pri njihovem zmanjševanju na splošno za dolgotrajen proces.

Stopnja zaposlenosti žensk in moških v Evropi

Ženske so na trgu dela še vedno premalo zastopane – tako je bilo leta 2021 v EU zaposlenih 67,7 odstotkov žensk v primerjavi z 78,5 odstotki moških⁷.

Čeprav se delež žensk na trgu dela povečuje, ženske še vedno v veliki meri nosijo breme zasebnih obveznosti – neplačanega dela. Podaljšanje delovnega časa žensk na splošno ne vpliva na bolj uravnoteženo delitev gospodinjskega dela med ženskami in moškimi. Tako ženske na splošno še vedno delajo več, če upoštevamo tudi čas, porabljen za neplačano delo (vsakodnevna domača opravila, vključno s skrbstvenimi).

Ženske postajajo vse bolj kvalificirane, saj ima v Evropi univerzitetno izobrazbo več žensk kot moških. Vendar pa se številne ženske zaradi družinskih obveznosti ne počutijo tako svobodne pri izbiri zaposlitve ali pa nimajo enakih možnosti za zaposlitev kot moški. Družinske obveznosti vplivajo tudi na to, da ženske pogosteje kot moški delajo s krajšim delovnim časom.

Spolna segregacija na trgu dela

Pereča težava v Evropski uniji je tudi neenaka zastopanost žensk in moških v različnih sektorjih trga dela. Trideset odstotkov žensk (v primerjavi z 8 odstotki moških) dela na področjih izobraževanja, zdravstva in socialnega dela, ki so tradicionalno slabo plačani sektorji. Nasprotno pa skoraj tretjina moških (in le 7 odstotkov žensk) dela na področju znanosti, tehnologije, inženirstva in matematike, ki so bolj plačani sektorji.

Razlika v plačah med spoloma

V zadnjih desetih letih se je v večini držav razlika v plačah med spoloma zmanjšala, vendar so med evropskimi državami še vedno precejšnje razlike. Razlike v plačilu med spoloma se gibljejo od manj kot 5 odstotkov v Luksemburgu, Romuniji, Sloveniji,

na Poljskem, v Belgiji in Italiji do več kot 17 odstotkov na Madžarskem, v Nemčiji, Avstriji in Estoniji⁸.

Vendar pa manjša razlika v plačah v nekaterih državah ne pomeni nujno, da je trg dela tam bolj enakopraven. Manjša razlika v plačah se lahko pojavi v državah z nižjo stopnjo zaposlenosti žensk, ko na trg dela vstopajo predvsem ženske z večjim potencialom za zaslužek (npr. bolje izobražene).

Večkratne oblike diskriminacije

Ženske in dekleta niso homogena skupina. Veliko se jih sooča z več oblikami diskriminacije, pri čemer so pogosto najbolj ogrožene tiste iz marginaliziranih skupin. Večkratne in medsektorske oblike diskriminacije lahko na primer temeljijo na spolni usmerjenosti, invalidnosti, starosti, veri, kraju rojstva ali prebivališča, ekonomskem ali socialnem položaju, rasi oziroma etničnem poreklu ter številnih drugih dejavnikih.

PRISTOP K TEM

Organizacije, na katere se lahko obrnete:

- Ženski lobi Slovenije, <https://www.zenskilobi.si/o-nas.html>
- Mesto žensk, <https://mestozensk.org/>
- Društvo SOS telefon za ženske in otroke – žrtve nasilja, <https://drustvo-sos.si/>
- Forum za enakopraven razvoj, društvo <https://forumfer.org/>

Koristna spletna stran

- Resolucija o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških 2023–2030, <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MDDSZ/Enake-moznosti/ReNPEMZM2030/ReNPEMZM30.pdf>
- Zakon o enakih možnostih moških in žensk, <https://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO3418>
- Društvo za nenasilno komunikacijo – nasilje nad ženskami, <https://www.drustvo-dnk.si/si/o-nasilju/nasilje-nad-zenskami?format=html>
- Indeks enakosti spolov, <https://www.gov.si/novice/2024-12-10-indeks-enakosti-spolov-2024-ohranjanje-zagona-na-krhki-poti/>
- Veliki in mali koraki – delavnica, <https://sola.amnesty.si/media/uploads/files/Delavnica%20-%20Veliki%20in%20mali%20koraki.pdf>

6. Celoten članek je na voljo na <https://www.touteurope.eu/societe/egalite-entre-les-femmes-et-les-hommes-ou-en-est-on-dans-l-union-europeenne/#:~:text=En>

7. <https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/gender-equality/women-labour-market-work-life-balance/womens-situation-labour-market>

8. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Gender_pay_gap_statistics

Visoka stopnja nasilja nad ženskami

Ženske so veliko pogostejše kot moški žrtve fizičnega, psihičnega in spolnega nasilja. V EU je enega ali več primerov fizičnega nasilja doživelo 31 odstotkov žensk, starejših od 15 let, po ocenah pa je bila posiljena vsaka dvajseta evropska ženska (5 odstotkov) v tej starostni skupini. Psihično nasilje s strani svojega intimnega partnerja (nadziranje, prisila, ekonomsko nasilje in izsiljevanje ipd.) je doživelo 43 odstotkov žensk v Evropski uniji⁹.

Jezik kot ključni dejavnik enakosti spolov

Ker je jezik eden ključnih dejavnikov, ki vplivajo na kulturna in družbena stališča, je izredno pomembno sredstvo za spodbujanje enakosti spolov in boj proti razlikovanju na podlagi spola uporaba jezika, ki upošteva enakost spolov. To pomeni takšen govor in pisanje, s katerim ne diskriminiramo določenega biološkega ali družbenega spola ali spolne identitete ter ki ne utrjuje spolnih stereotipov.

Uporabimo lahko nekaj strategij za boljše vključevanje vidika spola:

01 | Uporabo nediskriminatornega jezika (na primer oblik naslavljanja in zaimkov, ki ustrezajo spolni identiteti sogovornikov);

02 | Izpostavljanje vidika spola, kadar je ta pomemben za komunikacijo, ter neupoštevanje vidika spola, kadar ta ni pomemben za komunikacijo (na primer uporaba spolno nevtralne besede, ne da bi pri tem izpustili spolno zaznamovano besedo).

06 | Svetovni mir

Po podatkih Združenih narodov se absolutno število žrtev vojn po svetu od leta 1946 stalno zmanjšuje. Kljub temu pa smo danes priča porastu konfliktov in nasilja v svetu. Soočeni smo z vrsto zapletenih izzivov, povezanih z lokalnimi in regionalnimi konflikti, v katerih pogosto sodelujejo tudi nedržavni akterji, kot so politične milice in teroristične skupine. Po napadu ruske vojske v Ukrajino februarja 2022 je mednarodno skupnost pretresla tudi možnost ponovnega izbruha konfliktov na globalni ravni. Poleg tega se je z napredkom na področju umetne inteligence povečala tudi učinkovitost kibernet-skih, fizičnih in bioloških napadov, zaradi česar so ti bolj natančni in jih je težje izslediti. Poleg stalno prisotne grožnje jedrskega orožja napredek na tem področju korenito spreminja naravo konfliktov in mednarodnih odnosov. Poznavanje vzrokov in posledic teh konfliktov je bistveno za razumevanje zapletenosti svetovnih odnosov. Z njim se tudi bolj zavedamo pomena diplomacije, sodelovanja in prizadevanj za mir pri preprečevanju konfliktov ter ustvarjanju stabilnejšega in složnejšega sveta.

Poleg neštetihih človeških žrtev ima vsak konflikt trajne posledice za življenjske razmere lokalnega prebivalstva. Vojne povečujejo revščino ter spodbujajo rast kriminala in trgovine z ljudmi, s čimer se še povečuje trajna negotovost, ki jo že tako povzročajo spopadi. Posledica slednjih je tudi razseljevanje ljudi v strahu za svojo varnost ali celo življenje. Konec leta 2022 se je bilo zaradi preganjanja, konfliktov in nasilja ali kršitev človekovih pravic prisiljenih preseliti 108,4 milijona ljudi po vsem svetu¹⁰. To je 19 milijonov ljudi več kot konec leta 2021 in več kot dvakrat toliko kot pred desetimi leti.

Nenazadnje pa ima vojna tudi velike posledice za okolje, o katerih se le redko govori. Do teh posledic ne prihaja zgolj zaradi vedno večje uničevalne zmogljivosti sodobnega orožja, temveč tudi zato, ker so programi in organizacije, ki se ukvarjajo z okoljskimi vprašanji, v času vojne potisnjeni v ozadje.

Preučevanje konfliktov in vojn po svetu je pomembno pri obravnavi vloge medijev pri nepopolnem ali napačnem obveščanju državljanov. Medijsko poročanje o izbruhu določenega konflikta preglasi prejšnje konflikte, kot da so se ti končali. Spopadi, ki so nam najbližji, stalno zamegljujejo tiste, ki so bolj oddaljeni, tudi če je nasilje, povezano z njimi, primerljivo. Poleg tega je lahko medijska cenzura v državi, kjer poteka konflikt, tudi močno orožje za manipuliranje z javnim mnenjem, na primer glede interesa države, da se vključi v konflikt.

9. https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/gender-equality/gender-based-violence/what-gender-based-violence_en

10. <https://www.unhcr.org/global-trends>

Nemirni mir

Če si na hitro ogledamo različne pomene, ki jih ima beseda »mir« v številnih jezikih, lahko sklepamo, da ima pomembno mesto v številnih kulturah. V slovenskem jeziku na primer »mir« lahko pomeni odsotnost vojne, mir, harmonijo, tišino; v arabščini (salaam) mir, celovitost, varnost, sprejemanje; v havajščini (aloha) mir, ljubezen, milost, sočutje; v sanskrtu (shanti) mir, blaženost, spokojnost, počitek.

Norveški teoretik miru Johan V. Galtung je oblikoval teorijo, da lahko v družbenih odnosih razlikujemo dva vidika miru, ki se medsebojno dopolnjujeta. »Negativni mir« pomeni odsotnost organiziranega in kolektivnega nasilja; dosežemo ga s končanjem oboroženega spopada ali dogovorom o mirovnem sporazumu. »Pozitivni mir« se po drugi

strani nanaša na izgradnjo družbene sistema ali odnosa med ljudmi, ki omogoča zadovoljevanje potreb ljudi in reševanje konfliktov brez nasilja. Pozitivni mir torej pomeni usmerjenost družbe k sodelovanju, zadovoljevanju osnovnih življenjskih potreb vseh, gospodarski blaginji, odsotnosti izkoriščanja, enakopravnosti, pravičnosti in podobno. Pri uresničevanju miru si moramo po mnenju teoretika hkrati prizadevati za doseganje obeh ciljev; tako negativnega kot pozitivnega miru. Koncept pozitivnega miru se ujema z dejavno opredelitvijo solidarnosti, ki je rdeča nit tega projekta, saj je razumljena kot aktivna drža proti nepravici, ki jo morajo zavzeti vsi glede na svoje sposobnosti, priložnosti, privilegije ali primanjkljaje, s končnim ciljem ustvariti pravičnejše družbe, v katerih lahko vsi posamezniki uresničijo svoje potenciale¹¹.

Organizacije, na katere se lahko obrnete:

- Amnesty International Slovenija, <https://www.amnesty.si>
- Mirovni inštitut, <https://www.mirovni-institut.si/>
- Društvo Humanitas, <https://www.humanitas.si/>

Koristna spletna stran

- Svetovni dan filozofije 2024: Mir <https://zofijini.net/dogodek/mir/>
- World Peace Foundation <https://worldpeacefoundation.org/>
- Global Peace Index <https://www.visionofhumanity.org/maps/#/>
- The Peace Education Institute, <https://rauhankasvatus.fi/en/>
- Poročila Vision of Humanity, <https://www.visionofhumanity.org/resources/?type=research>
- Peace Education Handbook, https://ifm-sei.org/files/up/ifm-sei-peace-education-handbook_v11_web.pdf

¹¹. Besedilo je prirejeno iz fanzina Zagrebimir, ki ga je izdal Center za mirovne študije leta 2019 - https://www.cms.hr/system/publication/pdf/118/Dan_mira_2019._-_fanzin_ZAGREBIMIR.pdf

Širimo solidarnost

Izobraževanje o raznolikosti in proti predsodkom

Bolj kot kadar koli prej se je treba proti barbarstvu boriti z razumom, vzgajati ljudi proti vsem oblikam samozaverovanosti in zavračanja drugih, proti vsem oblikam diskriminacije. Mednarodni dan boja proti rasni diskriminaciji praznujemo že 53 let, vendar še vedno ni bilo izvedenih dovolj ukrepov, da bi dosegli resnične spremembe. Spreminjanje percepcij in stališč mladih je težak in dolgotrajen proces, predvsem zato, ker moramo pedagogi in pedagoginje razmisliti o lastnih percepcijah in jih dekonstruirati, preden lahko v tem procesu podpremo mlade.

Izogibanje moralizmu

Za uresničenje tega cilja ni dovolj samo moralistični pristop. Še posebej težko pa se je osvoboditi moralnega pritiska v zvezi z generacijo »nikoli več« po Auschwitzu. Večina pedagoških delavcev in delavk težko strpno prenaša slabe izbire izrazov in učencem težko dopušča izražanje misli, ki so lahko podobne rasizmu ali antisemitizmu. Zato si želimo učence in učenke pripraviti, jih usmerjati glede njihovega izražanja in jih opominjati na to, kako nesprejemljiv je rasizem. Vendar pa je za odkrit dialog ključnega pomena, da vzpostavimo prostore za diskusijo, kjer se lahko pogovarjamo o predsodkih, zmotnih predstavah (glede življenjskih slogov, kultur, religij), pritožbah in trditvah. To je potrebno zato, da lahko takšne koncepte odpravimo. Seveda pa se mora vsakršna svobodna izmenjava mnenj končati z jasnim opozorilom glede tega, kaj določajo zakoni.

Zavračanje viktimizacije

Pri razpravi o tej temi imejte v mislih, da žrtve in napadalci niso nujno že sami po sebi žrtve oz. napadalci. Zato se je pomembno izogibati nehotenemu tekmovanju v tem, kdo je večja žrtev. Pri diskriminaciji ne gre samo za žrtve; ko se uveljavijo takšna izključevalna stališča, to vpliva na celotno družbo.

Predstavljanje alternativne vizije družbe v šolah

V boju proti diskriminaciji se je treba boriti za vrednote solidarnosti, enakih pravic, socialne pravičnosti in demokracije. Te univerzalne vrednote niso samo neoprijemljiva načela – v izobraževalnih ustanovah jih je treba živeti. Če želimo v to prepričati mlade, je izjemno pomembno, da so ustanove prostori skupnega delovanja, prostori, kjer se učenci učijo demokracije in odgovornosti.

Kaznovanje brez posploševanja

Nazadnje moramo poskrbeti tudi za sistematično obravnavo vseh pojavov rasizma in diskriminacije, zagotoviti, da bo vsaka kršitev kaznovana ter se izogibati kakršnemu koli posploševanju. Vsi se bodo lažje spopadali s tem izzivom, ki je eden največjih v našem izobraževalnem sistemu, če bomo vključevali vse vpletene ter poslušali stališča vseh, vključno s starši.

Dodatno gradivo

- ~ Gradiva Društva Humanitas: <http://www.humanitas.si>
- ~ Preverite tudi naš tematski slovarček in druge vire na koncu priročnika.

PA

ZAČNIMO!

02

© Andreja Ravnak — Martina in Silvo, jamarski duo

Pa začnimo!

Kaj je analiziranje fotografij?

Francesca Veneziano, avtorica

O avtorici

Francesca Veneziano je doktorirala iz zgodovine vizualnih umetnosti, kasneje pa se je posvetila umetnostnemu izobraževanju in neodvisni kinematografiji. Kot svobodna umetnica je sodelovala pri številnih publikacijah, ukvarja se s pisanjem besedil in snovanjem izobraževalnih dejavnosti na področju fotografije in filma. Sodeluje z združenjem Braquage – Experimental installations in razstavnim prostorom Le BAL. Oblikovala je sisteme za mediacijo za Francosko kinoteko, Nacionalni center za vizualne umetnosti (CNAP) in Muzej plesa v Rennesu. Je avtorica in režiserka vizualne razstave *Petit rayon*.

Uvod

Analiziranje fotografij je ključen sestavni del projekta Širimo solidarnost. Temelji na več korakih, od opazovanja, opisovanja in interpretacije do razumevanja. V to sodijo tudi informacije, ki jih zagotovi učitelj. Pomembno je, da se učenci s fotografijo spoznava postopoma, da bo lahko vsakdo delal v svojem tempu in po svojih zmožnostih.

Učitelj vodi proces analize in postavlja vprašanja, ki so v pomoč pri preučevanju fotografij. Mlade usmerja pri analiziranju likov, prizorov, vizualnih elementov, estetskih odločitev ... Napačnih odgovorov ni! Za to, da mladi izoblikujejo lastna stališča, je bistvena skupinska dinamika, v kateri se vsak učenec počuti svobodnega, da govori o svojih občutkih in je pozoren na čustva drugih.

Opis fotografije

Pri tem prvem koraku gre za spoznavanje s podobo na fotografiji in njenimi sestavnimi elementi. Mlade usmerjajte pri opazovanju elementov v ospredju in ozadju. Učencem lahko ponudite tudi dodatne informacije o kontekstu fotografije.

Analiza kompozicije

V tej fazi naj učenci razvozljajo kompozicijo slike: koncepte na fotografiji, kader, zorni kot in linije perspektive.

Razumevanje avtorjevega namena

Zadnji korak vključuje povzetek tega, kar so se učenci že naučili, ter dodatno, razširjeno analizo. Učenci naj bi zdaj razumeli kontekst in funkcijo različnih elementov na fotografiji. Ponudite jim lahko tudi dodatne informacije glede avtorjevega pristopa. Pozorni bodite na podrobnosti, iz katerih je mogoče razbrati avtorjev namen.

Pa začnimo!

Elementi za analizo fotografij

© Oskar Wangart — Napredek?
Wola (četrtr v Varšavi, Poljska)

Oskar Wangart

Oskar Wangart je amaterski fotograf. Pravzaprav se s fotografijo bolj resno ukvarja šele eno leto. Zaradi fotografije drugače gleda na svet okoli sebe, več opazi, je bolj pozoren na čustva ljudi okoli sebe. Ima novinarski slog fotografiranja, vendar svoj slog še vedno razvija. Prednost tega, da je amaterski fotograf je, da ustvarja svoje ali izbrane projekte, ne privlači ga delo v studiu - raje ima na primer portrete v naravnem okolju. Njegova trenutna zaposlitev nima nič skupnega s fotografijo, vendar ga to ne ovira pri ustvarjanju.

66 PODROBNEJŠE INFORMACIJE O FOTOGRAFIJI:

Wola je ena najstarejših varšavskih sosesk, ki je bila med drugo svetovno vojno v veliki meri uničena. Mestne hiše, rešene iz vojnega pekla, so do nedavnega služile kot najemniška stanovanja in zagotavljale streho nad glavo pogosto najrevnejšim prebivalcem mesta. Trenutno te zgodovinske hiše, ne le v Woli, temveč tudi v drugih mestnih četrtih, rušijo, da bi naredili prostor za več pisarniških stavb. Mestni prostor se ne uporablja za bivanje, temveč izključno za delo. Gentrif

Vtisi

Tesnoba
Radovednost
Presenečenje
Občutek zapuščenosti

Pomembni vizualni elementi

Kontrast
Stara stavba
Nova poslovna stavba
Gradnja v mestu
Globina
Trojni načrt
Okna

Možne teme

Gentrifikacija
Revščina
Stanovanjska politika
Nepoštenost urbanih načrtovalcev
Neenakosti
Preseljevanje prebivalcev

Vprašanja

Oblika: Kako prekrivanje okvirjev vpliva na naš pogled na fotografijo?

Vsebina: Ali bi morali v mestu odstraniti vse stare in poškodovane stavbe?

fikacija odstranjuje obstoječe prebivalce in jih nadomešča s pisarnami in razvojnimi stanovanjskimi projekti, ki so manj premožnim popolnoma nedostopna. Prah, ki leti s porušeni zidov, in hrup udarnih kladiv, preglasijo vse znake nekdanjega življenja. „

© Sam Pilling, Pulse Films - LE BAL/ERSILIA — #Nas15

Sam Pilling

Sam Pilling živi in dela v Združenem kraljestvu. Po diplomu na Univerzi za umetnost v Londonu leta 2009 je režiral oglese za umetnike, kot so Chaka Khan, The Weeknd in Run The Jewels; njegov videospot za skladbo Rocket Fuel DJ Shadowa je bil na festivalu UKMA 2020 izbran za najboljši video leta. Pillingovo delo je bilo prikazano na filmskih festivalih po vsem svetu, med drugim na festivalih SXSW, Cannes, Camerimage in BFI Future Film Festival. Njegov film #Nas15, ki spodbuja vključevanje, sta naročila Mednarodni paraolimpijski komite in Mednarodna zveza invalidov, prikazan pa je bil na otvoritveni slovesnosti paraolimpijskih iger v Tokiu leta 2020. V svojih filmih združuje različne vizualne tehnike, kar daje njegovim stvaritvam ročno izdelan, a sodoben videz.

Vtisi

Akrobatika
 Običajna situacija
 Soodločanje z gledalcem
 Predstava

Pomembni vizualni elementi

Zrnatost fotografije
 Pogled kamere
 Položaj invalidskega vozička
 Pomen ospredja

Možne teme

Paraolimpijske igre
 Spreminjanje pogleda na invalidnost
 Vključevanje
 Dostopnost

Vprašanja

Oblika: Kako položaj invalidskega vozička vpliva na gledalca?

Vsebina: Kako lahko fotografija spremeni naš pogled na invalidnost?

“ PODROBNEJŠE INFORMACIJE O FOTOGRAFIJI:

Ko smo snemali film #Nas15 za paraolimpijske igre, smo imeli zelo omejen proračun in sredstva, vendar smo želeli ustvariti mednarodni občutek, zato smo snemali na daljavo po vsem svetu - v Cape Townu, na Tajskem, v Italiji in Južni Ameriki. Snemanje filma je predstavljalo številne izzive v smislu zasedbe in logistike. [V celoti smo delali z amaterskimi igralci [...]. Slike, ki jih vidim, so mi bližje, ko so posnete na kolutu. Posneto je bolj surovo, zaradi česar se zdi, da si dejansko tam, ne le da opazuješ, zato so podobe bolj pristne in resnične. ”

© Giulio di Meo — Zemlja in svoboda
Ausserd, Zahodna Sahara

Giulio di Meo

Giulio Di Meo živi in dela v Italiji. Je angažiran svobodni fotograf, ki fotografijo uporablja kot orodje za izražanje in vključevanje. Njegovi fotografski projekti se osredotočajo na družbena vprašanja, kot so priseljevanje, prostitucija in izkoriščanje delovne sile. Med njegovimi reportažami so Kubanski odsevi (Cuban Reflections, 2005) o vsakdanjem življenju na otoku Kuba, Med nebom in zemljo (Between Heaven and Earth, 2006), ki opisuje realnost favel v Riu de Janeiru, in Puščava naokoli (The Desert Around, 2015), ki prikazuje moške in ženske v begunskih taboriščih v kamniti puščavi v Sahari. Ta serija fotografij obstaja tudi v obliki publikacije v podporo Združenju družin saharskih zapornikov in izginulih. Di Meo sodeluje z več nevladnimi organizacijami, med drugim z organizacijama Arci in Arcs Culture Solidali. S temi organizacijami organizira in vodi fotografske delavnice v Italiji in drugje v Evropi ter v številnih državah svetovnega juga (Latinska Amerika, Senegal in Kamerun). Te delavnice so namenjene zlasti mladim, priseljencem in invalidom.

66 PODROBNEJŠE INFORMACIJE O FOTOGRAFIJI:

Od leta 1975 na tem območju več sto tisoč prebivalcev Zahodne Sahare živi v begunskih taboriščih, da bi se izognili maroški okupaciji. Temperature poleti so tam višje od 50 °C, pozimi pa se ponoči spustijo pod ničlo. V begunskih taboriščih so proizvodne dejavnosti zaradi puščavskih podnebnih razmer izredno otežene; obstaja le nekaj poskusov poljedelstva ter nekaj kozjereje, kamelarstva in perutninarstva, malih podjetij in rokodelstva.

Vtisi

Svoboda
Upanje
Osamljenost
Izključenost
Toplina

Pomembni vizualni elementi

Zajemanje gibanja
Svetle barve
Nebo
Svetloba
Zamaknjeno kadriranje

Možne teme

Otrokove pravice
Človekove pravice
Revščina
Družbene neenakosti
Migracije
Podnebne spremembe

Vprašanja

Oblika: Kako zamaknjeno kadriranje prispeva k zaznavanju fotografije?

Vsebina: Ali je mogoče gesto interpretirati na več načinov?

Verjamem v fotografijo kot sredstvo obveščanja in razkrievanja, kot sredstvo za doseganje osebnih, družbenih in političnih sprememb. To je moja fotografija, ki jo rad imenujem socialna fotografija: fotografija boja, jeze in ogorčenja, pa tudi ljubezni, strasti in upanja. Prepričan sem, da novinarji ne smejo samo obveščati, ampak morajo konkretno delovati in se vključiti v resničnost, ki jo dokumentirajo. „

© Ladislav Tomičić — Vse barve so lepe
Bosco Albergati, Emilia Romagna, Italija

Ladislav Tomičić

Ladislav se je rodil leta 1977 v Bosni in Hercegovini, osnovno in srednjo šolo je končal v Busovači. Obiskoval je Fakulteto za politične vede na Univerzi v Zagrebu. Med letoma 2001 in 2022 je delal kot novinar in pozneje kot urednik pri reškem časopisu *Novi list*. Od leta 2022 je urednik in voditelj na spletni televiziji VIDA TV. Je eden od ustanoviteljev spletnega portala *Lupiga.com*. S fotografijo se ukvarja od leta 2002.

Vtisi

Ponos
Sreča
Energija
Tovarištvo
Podpora

Pomembni vizualni elementi

Veseli ljudje
Znak na transparentu v ozadju
Moški in ženske različnih starosti
Športne majice
Nasmehi in dvignjene roke
Nogometno igrišče

Možne teme

Rasizem
Prijateljstvo
Šport
Poštena igra
Nehierarhično vodenje
Enakost spolov
Korupcija
Diskriminacija
Konkurenca - sodelovanje

Vprašanja

Oblika: Kako poskuša fotograf izraziti občutek enakosti med ljudmi?

Vsebina: Ali imajo vsi ljudje enak dostop do športa?

66 PODROBNEJŠE INFORMACIJE O FOTOGRAFIJI:

Na fotografiji vidimo mlade moške in ženske, ki so kot tekmovalci, gledalci in podporniki sodelovali na protirasističnem turnirju *Mondiali Antirazzisti*, ki je potekal v Italiji v kraju Bosco Albergati. To je bil osemnajsti protirasistični turnir. Gre za dogodek, na katerem se zberejo organizirane navijaške skupine, združene v svojem nasprotovanju rasizmu in fašizmu. Turnirja so se udeležile različne navijaške skupine iz številnih evropskih držav. Fotografija je bila posneta kmalu po eni od nogometnih tekem, ki je potekala pod geslom: »Zmaga ni pomembna, pomembno je druženje.« Zagreb 041 je nogometni klub, ustanovljen leta 2014 s strani navijaške skupine, imenovane *Beli angeli*. Razočarani nad razmerami v njihovem prvotnem nogometnem klubu, vprašljivo konku-

renco v prvi ligi in splošnim stanjem hrvaškega nogometa so se odločili, da bodo ustanovili nov nogometni klub, uradno registriran kot združenje državljanov. Trenutno ima klub približno sto članov, ki so organizirani nehierarhično in horizontalno in ki sodelujejo pri odločanju in delovanju kluba. Klub se bori proti korupciji in klientelizmu na vseh ravneh ter proti vsem vrstam diskriminacije. Njihovo sporočilo je, da je nogomet šport solidarnosti in spoštovanja nasprotnika, šport, ki ga imajo radi zaradi njegove preprostosti in lepote. (povzeto po spletni strani <https://www.nkzagreb041.hr/o-klubu-about-the-club/o-klubu-about-the-club>). ”

© Andreja Ravnak — Martina in Silvo, jamarski duo
Jama Pekel, Slovenija

Andreja Ravnak

Andreja Ravnak je po poklicu arhitektka, vendar pa je tudi vsestranska ustvarjalka s strokovnim znanjem na področju fotografije, oblikovanja in pisanja. Je urednica fotografije za slovensko izdajo revije Digitalna kamera, ustvarjalka vsebin za spletne platforme, soorganizatorica fotografskih turnej po Evropi in organizatorica različnih fotografskih razstavnih projektov. Kot občasna predavateljica in mentorica fotografskih klubov opravlja tudi funkcijo podpredsednice Fotografske zveze Slovenije. Ima naziv »mojster fotografije FZS« in je dobitnica številnih nacionalnih in mednarodnih nagrad, leta 2023 je bila zmagovalka največje svetovne popotniške fotografije na svetu »Travel photographer of the year – TPOTY«.

66 PODROBNEJŠE INFORMACIJE O FOTOGRAFIJI:

Martina in Silvo sta aktiven upokojenski par s številnimi hobiji, imata pa tudi skupno dolgoletno strast: jamarstvo. V jamarskih organizacijah in klubih po svetu so moški v veliki večini, le redke ženske se ukvarjajo z raziskovanjem in varstvom podzemnih jam in rovov. V zadnjih letih se situacija nekoliko izboljšuje, zahvaljujoč povečani ozaveščenosti, spodbujanju enakosti spolov in vzpostavitvi podpornih mrež za ženske v ekstremnih športih. Ta trend se odraža tudi v nekaterih mednarodnih raziskavah in anketah znotraj jamar-

Vtisi

Zaupanje
Enakost
Moč
Raziskovanje
Harmonija
Opolnomočenje
Svoboda
Spoštovanje
Neustrašnost
Timsko delo
Navdušenje

Pomembni vizualni elementi

Jama
Hlad
Tema
Globina
Raziskovanje
Meglja
Dih
Okvir
Simetrija

Možne teme

Enakost spolov
Starost
Strast do raziskovanja
Ženske v večini moških dejavnostih
Premikanje meja
Razbijanje stereotipov

Vprašanja

Oblika: Kakšno sporočilo prinaša simetrija prizora?
Vsebina: Ali je pri izbiri dejavnosti v prostem času pomembno vprašanje spola?

skih skupnosti. Fotografija je bila posneta v jami Pekel pri Šempetru v Savinjski dolini. Martina in Silvo jo poznata do vsake potankosti in sta zato tudi odlična vodnika vsem, ki jih zanima obisk podzemnih lepot. „

© David Alfaro — Refleksija o notranjem kaosu
Madrid (Španija)

David Alfaro

David Alfaro je rojen leta 1980 v San Salvadorju v Salvadorju. Po poklicu je fotograf, specializiran za podvodno, okoljsko in dokumentarno fotografijo, s socialnim pristopom k temam, kot so okolje, človekove pravice in izobraževanje. Alfaro že več kot 15 let razstavlja svoja dela v različnih državah Latinske Amerike in v Španiji ter je med drugim prejel pomembna priznanja, kot sta Ekologi v akciji v Španiji in Svetovna meteorološka organizacija Združenih narodov. Med njegovimi najvidnejšimi dosežki sta prvo mesto na tekmovanju latinskoameriških fotografov z delom »Osvetlitev« in drugo mesto z delom »Moški v arhipelagu« na tekmovanju fundacije za ohranjanje galapaškega otočja. Poleg tega so bila njegova dela objavljena v različnih mednarodnih medijih, kot so National Geographic, The Guardian in The Times. Njegovo delo fotoreporterja in podvodnega snemalca odlikuje edinstven slog, ki pri vsakem projektu odraža predano vizijo, saj si prizadeva ustvariti pozitiven učinek z deli, ki spodbujajo k razmisleku o ključnih sodobnih vprašanjih.

66 PODROBNEJŠE INFORMACIJE O FOTOGRAFIJI:

Ta fotografija je del serije fotografij »Za ogledalom«, ki obravnava duševno zdravje. Slika skuša prikazati notranje čustvene konflikte, ki pogosto ostanejo skriti za družbeno fasado. Z vizualnimi elementi (kot so ogledalo, odsev v njem, telesna drža in kontrasti) sporoča napetost med javno identiteto in resničnim »jazom« ter obravnava teme, kot so tesnoba, ranljivost in sprejemanje samega sebe. Izbran je bil srednji posnetek, ki je omogočil, da sta bila ujeta tako drža in izraz subjekta kot tudi njegov odsev v ogledalu. Ta kader

Vtisi

Čustvena dvojnost
Ranljivost
Zadrževanje napetosti
Samorefleksija
Tesnoba
Skrito upanje

Pomembni vizualni elementi

Zrcalo
Prisiljen nasmeh
Odsev v ogledalu
Medla osvetlitev
Drža telesa
Gib samoozadrževanja z rokami
Kontrast

Možne teme

Družbena omrežja in samopodoba
Sprejemanje samega sebe in pristnost
Stigma in ranljivost
Križa identitete
Skrb zase in dobro počutje
Delo in čustvena izčrpanost (izgorelost)
Filozofija in iskanje biti

Vprašanja

Oblika: Kaj sporoča dejstvo, da je „pravi jaz“ viden le skozi odsev v ogledalu?

Vsebina: Kako družbena ali kulturna pričakovanja vplivajo na obvladovanje čustev v javnosti?

okrepi vizualno pripoved, saj prikazuje zunanjo zadržanost in notranji kaos, ki soobstajata v osebi. Med ustvarjanjem serije sta se model Cristina in fotograf soočila z različnimi vrstami izgub, kar jima je omogočilo, da sta se povezala na globlji čustveni ravni. Ta povezava se odraža v občutljivosti, s katero so bila ujeta čustva, pri čemer se je ohranil poudarek na prikazu notranjega boja in trdoživosti, kar prispeva k bolj odprtemu dožemanju duševnega zdravja in pomembnosti razumevanja te teme. „

Pa začnimo!

Primer delavnice za predšolske otroke

© Giulio di Meo — Zemlja in svoboda

01 | Opazovanje

- ~ **Naštejte** elemente fotografije: otrok, golob, modro nebo, sonce, hiše iz terakote, peščena tla, šotor, varnostna mreža okoli njega ... Upoštevajte, da je otrok edini lik na fotografiji.
- ~ **Poimenujte** barve: modra barva neba, rdeča barva otrokove jakne, oker barva hiš in zemlje. Modra je hladna barva, rdeča je topla barva, barvi sta komplementarni: ko sta postavljeni druga poleg druge, izstopata.
- ~ **Opišite** otrokov gib: deček je fotografiran z rokami v zraku, ko spusti goloba odleteti.
- ~ **Osredotočite** se na poševno kadriranje: zdi se, da je nagnjen.

02 | Kaj občutite?

- ~ Otroke **povprašajte** o čustvih ali vtisih, ki jih ta fotografija vzbuja: veselje, svoboda, želja po gibanju ipd. ali po drugi strani osamljenost. Poudarite, da ta občutja ustvarjajo vizualni elementi.
- ~ Z otroki **se pogovorite** o občutku, ki ga ustvarja poševno kadriranje. Zmeda, gibanje, lahkotnost ... Fotograf se je morda poigral z vtisom, da se svet obrača ali nagiba, pri čemer je sledil otrokovemu gibu. To kadriranje bi lahko odražalo tudi otrokov notranji občutek: željo, da bi se stvari premikale.
- ~ **Delite** informacije o kontekstu. Fotografija je bila posneta v begunskem taborišču skalnatega dela puščave Sahara. Poleti temperature presegajo 50 °C. To

pojasnjuje hiše iz terakote, materiala, ki ščiti pred ekstremnimi temperaturami.

- ~ **Poudarite**, da lik otroka predstavlja upanje in prihodnost. Zato se je fotograf odločil, da bo edini lik na fotografiji.
- ~ **Uganite** otrokovo mimiko: ali se smeje? Ali je žalosten? Ker je njegov obraz skrit, si ga lahko predstavljamo po svojih občutkih.
- ~ **Pogovorite se o tem**, kako razlagati otrokov gib ob upoštevanju teh pojasnil. Ptica uteleša željo lika po svobodi. Ta fotografija predstavlja trenutek emancipacije, ko lik izkoristi svobodo ptice, ki odleti.

03 | Bodimo ustvarjalni!

Material:

- ~ Ena fotografija A5 in en list A3 na otroka, lepilo, pripomočki za risanje in barvanje (barvice, voščenske, čopiči, žigi itd.).
- ~ **Pred začetkom** vaje predstavite pojem »izven kadra«: tisto, kar ni v polju fotografije, vendar je z njo povezano. Poudarite, da ne vemo, kaj se dogaja »izven kadra«: fotografije. Skupaj razpravljajte: kaj bi lahko bilo okoli upodobljenega prizora: drugi liki, trgovine, puščava zunaj vidnega polja ...? Sami naj si to izmislijo!
- ~ **Pedagoška vprašanja**: delo s konceptom »izven kadra« nam omogoča razumeti pomen izbire kadra. Za fotografa je bil kader otrok in njegov gib: dejavnost pomaga otrokom razumeti, da je kader posledica izbire, hkrati pa spodbuja njihovo domišljijo. S to dejavnostjo postanejo soustvarjalci novega dela, pri čemer združijo izvirno fotografijo s svojo osebno stvaritvijo!

Praktična dejavnost

- ~ Učence prosite, naj natisnjeno fotografijo nalepijo na svojo list A3; bel prostor okoli fotografije bo ustrezal območju izven kadra. Prosite jih, naj razmislijo o položaju fotografije: lahko je na sredini lista, ob straneh, na vrhu, na dnu ipd., odvisno od tega, kaj želijo prikazati.
- ~ Učence povabite, naj narišejo in pobarvajo elemente, ki si jih predstavljajo okoli kadra – torej elemente, ki si jih predstavljajo izven kadra.
- ~ Ob koncu dejavnosti pustite nekaj minut, da si učenci ogledajo stvaritve drug drugega. Pomembno je, da se zavedajo, da lahko vsak od njih na podlagi dane fotografije uporabi svojo domišljijo in da je ta domišljija edinstvena.

Pa začnimo!

Primer delavnice za osnovnošolske otroke

© Sam Pilling, Pulse Films - LE BAL/ERSILIA — #Nas15

01 | Opis fotografije

- ~ **Opišite** fotografijo, pri čemer ločite med ospredjem in ozadjem.
- ~ **V ospredju je** deček na invalidskem vozičku na sončni ploščadi. Deček se vrti na vozičku.
- ~ **V ozadju:** stopnice, mrežne strukture, majhen hrib s hišam, z drevesi in električnimi žicami.
- ~ **Opozorite** na pomembnost ospredja, ki je poudarjena z razmikom med ospredjem in ozadjem. Če bi bili na ploščadi poleg dečka še drugi liki, bi bila vrzel med njim in hribom manj izrazita.
- ~ **Opozorite** na kakovost slike. Ima zrnatost.
- ~ **Poudarite**, da deček gleda fotografa: gre za t. i. »pogled v kamero«.

02 | Spreminjanje perspektiv

- ~ Učence **vprašajte**, kaj menijo o dečku na fotografiji, kaj čutijo. Pogled v kamero je vedno usmerjen v gledalca. Deček nas poziva, da z njim vzpostavimo očesni stik.
- ~ **Vrnite se** v opazovanje položaja invalidskega vozička. Zdi se, da deček obvlada uporabo invalidskega vozička do te mere, da se lahko z njim igra in izvaja akrobacije.
- ~ **Razpravljajte o tem**, zakaj nas ta drža lahko preseneti. **Izpostavite** temo te slike: spreminjanje našega pogleda na invalide.

- ~ **Vprašajte** učence, kaj jim predstavlja ploščad. Ta prostor nas lahko spominja na oder, na katerem se odvija športna predstava. Stopnice ob strani ploščadi lahko sprejmejo občinstvo, vendar so prazne: mi smo gledalci!

03 | Odpravite stereotipne predstave

- ~ **Učence** povprašajte o stereotipih, povezanih z osebami z omejeno mobilnostjo.
- ~ **Oglejte si** videoposnetek Nas15 na spletni strani <https://www.youtube.com/watch?v=gHCDvdCaJhl&t=19s>, s katerega je posneta fotografija.
- ~ Ta videoposnetek je bil predvajan na otvoritveni slovesnosti paraolimpijskih iger v Tokiu leta 2020. Ogledalo si ga je 250 milijonov gledalcev!
- ~ **Začnite razpravo o** videoposnetku. **Vprašajte:** kakšno podobo o invalidih izraža posnetek? Pokaže nam, da predstave, ki jih imamo, ne ustrezajo resničnosti.
- ~ **Razpravljajte:** kaj jih je zabavalo, kaj jih je presenetilo?
- ~ Skupaj z učenci **raziščite** videoposnetek: **opozorite** na glas v ozadju, ki nam omogoča vpogled v perspektivo ljudi na zaslonu. **Opozorite na** hitro montažo, ki prikazuje številne like, posnete v različnih situacijah, krajih in državah.
- ~ **Navedite**, da liki niso profesionalni igralci, temveč so se strinjali, da bodo igrali svojo vlogo. Režiral jih je snemavec, ki je izbral lokacije in položaje, ki so jih zavzeli pred kamero.
- ~ **Razmislite** o teh elementih. Da bi se znebili predsodkov o moških in ženskah s posebnimi potrebami, jim je treba omogočiti, da svoje zgodbe povedo v prvi osebi. Nujno je tudi priznati, da so ti moški in ženske del naše družbe. Pojasnite naslov: Invalidi predstavljajo 15 % svetovnega prebivalstva.
- ~ **Povabite** učence, da se postavijo v čevlje dečka na invalidskem vozičku. Kaj rad počne, vidi, odkriva ...? Naj razmislijo, kaj bi jih lahko približalo dečku. To dejavnost lahko izvajate v parih ali majhnih skupinah, da bi med otroki spodbudili dialog.
- ~ To dejavnost **povežite** z delavnico pisanja na strani ([stran 47](#)). Učenci lahko pogovor in razmislek na delavnici narišejo v obliki stripa, ki je lahko sporočilo, poslano na razglednici.

Pa začnimo!

Primer delavnice za srednješolske otroke

© Oskar Wangart — Napredek?

01 | Opis: okviri in načrti

- **Vzemite si čas in si oglejte** fotografijo. Naštejte njene elemente in ločite tri ravnine fotografije: v ospredju je propadajoča stena, tri pravokotne odprtine z rešetkami; v srednji ravnini so druge propadajoče stene; v ozadju so deli pročelij dveh zastekljenih stavb.
- **Poudarite**, da lahko skozi odprtine v stenah vidite sredino in ozadje, upoštevajte njune razlike (barve, materiali in stanje).
- **Predstavite** pojem »pretirano kadriranje« ali »kader v kadru«: uporaba elementa (vrata, okna itd.) za okvir manjšega dela fotografije.
- **Opazujte** bližino med fotoaparatom in ospredjem, ki zavzema celotno površino fotografije.
- **Opozorite** na vizualno zmedo, ki jo povzroča fotografija. Zaradi prevelikega števila kadrov in odsotnosti praznih prostorov med stenami in stavbami se zdi, da je ta fotografija rezultat kolaža, kot da bi bili sestavljeni zelo heterogeni elementi.

02 | Kader v kadru: kako opazovati sliko?

- Povabite učence, naj izrazijo svoja čustva: fotografija lahko izzove žalost ali celo tesnobo. Lahko priključite podobe vojnega uničenja.
- **Preverite** elemente, ki so podrobno opisani v opisu. Poudarite, da »pretirano kadriranje« ustvarja vtis zaprtosti. Ta občutek se okrepi zaradi odsotnosti praznih prostorov in prisotnosti rešetk, ki spominjajo na zaporniška okna.
- Učence **vprašajte**, kakšen vpliv ima pretirano kadriranje na način, kako opazujemo fotografijo. Kader v kadru nas spodbuja, da se osredotočimo na tisto, kar je v njem, in usmerja naš pogled.
- **Razvozljajte** fotografijo: na njej je sodobna stavba, morda nebotičnik, ki je viden skozi dve vzporedni steni porušene stavbe. Vtis kolaža poudarja neuskkljeno naravo teh stavb.
- **Pojasnite** namen fotografije, da razložite razkorak med starimi in novimi stavbami v soseski Wola, ki je ena najstarejših v Varšavi. Zgodovinske stavbe tega okrožja so bile med drugo svetovno vojno delno uničene in jih postopoma rušijo, da bi naredili prostor nebotičnikom s pisarnami. Fotograf pravi, da je želel prikazati »okna v prihodnost«.

03 | Okno v kakšno prihodnost?

- **Ponovite fotografov citat.** V kakšno »prihodnost« se odpirajo ta okna? Fotografija nakazuje bližnjo prihodnost, v kateri mestni prostor namesto bivalnega postane delovni prostor. Pisarne so nedostopne tistim, ki so prvotno živeli v teh soseskah.
- Učence prosite, naj razmislijo o vprašanih, ki jih prinaša prenova mest: naraščajoče cene najemnin, rušenje stavb, spreminjanje sosesk, preseljevanje prebivalcev v mestna obrobja ... Družbene neenakosti se odražajo v novi arhitekturi.
- **Spodbudite k razmisleku:** ali ta vprašanja presegajo poseben primer mesta Varšava?
- **Odprta razprava** z učenci: jih te zadeve kaj skrbijo? V kolikšni meri te urbane in družbene spremembe vplivajo na njihovo vsakdanje življenje?

Pa začnimo!

Primer delavnice: vodenje fotografske delavnice

Materiali

- Fotoaparati (ali mobilni telefoni za starejše otroke), papir (različnih barv), lepilo, škarje, barvice.

01 | Opazovanje fotografij

- Mladim predstavite fotografije Zemlja in Svoboda, Napredek? in Nas15.
- **Razpravljajte o vrednosti stopnje planov**, tako da podrobno opišite plane vseh treh fotografij: bližnji plan za fotografijo Napredek?; široki in rahlo naklonski plan za fotografijo Nas15; široki plan in zamaknjeno kompozicijo (poševen kader) za fotografijo Zemlja in Svoboda. Upoštevajte, da je zamaknjena kompozicija kadrirana zamaknjeno po diagonali.
- **Opazujte** fotografije in izpostavite elemente, ki jih razlikujejo: prisotnost ali odsotnost človeške figure, kontekst, v katerega spadajo, bližina fotoaparata subjektu ...
- **Vprašajte učence**, ali so bile te fotografije posnete na kraju samem ali so rezultat postopka uprizarjanja. Razložite, da nam kljub različnim pristopom te slike prikazujejo kraje, ki jih prisotnost fotoaparata ni spremenila.

02 | Ustvarjanje fotografij

Učence razdelite v skupine po 2 ali 3. Predstavite jim aktivnost, v okviru katere bo vsaka skupina naredila dve fotografiji (ali dve seriji fotografij).

Prva fotografija (ali prva serija) naj bo portret osebe v poševnem kadru oz. z zamaknjeno kompozicijo.

Druga fotografija (ali druga serija) naj bo fotografija prostora, ki omogoča pretirano kadriranje.

1. korak: izmenjava mnenj

Izmenjate mnenja o ustvarjanju tovrstnih fotografij. Pri tem so pomembna slednja vprašanja: Kakšna naj bo poza osebe na prvi fotografiji? Kako najti ustrezno lokacijo za drugo fotografijo? Kateri vidik osebe ali kraja želite poudariti? Katero čustvo ali situacijo je treba poudariti? Ali mora biti kraj prepoznaven? Ali mora biti oseba prepoznavna?

2. korak: seznanjanje s fotoaparatom

Vsaki skupini razdelite fotoaparat.

Vzemite si čas za spoznavanje delovanja fotoaparata.

3. korak: testno fotografiranje

Povabite učence, naj se fotografirajo na različne načine (od blizu, v ameriškem planu, poševnem kadru ipd.), v posebni pozi, z več ali manj svetlobe ipd.

Vsaka skupina učencev predstavi svoje delo drugim.

Elementi, ki naj jih učenci podrobno opišejo: kaj so želeli s fotografijo sporočiti, kdo je na fotografiji ali kje je fotografija posneta, čustva, ki so jih želeli ustvariti, težave in presežnečenja, na katera so naleteli, razdelitev odgovornosti v skupini.

Z učenci se pogovorite o tem, kaj je treba izboljšati na izdelanih fotografijah. Ali se jih je katera od fotografij dotaknila? Ali so opazili kakšne ponavljajoče se elemente?

4. korak: ustvarjanje fotografij

Vsaka skupina naj ustvari dve fotografiji (ali dve seriji fotografij), omenjeni zgoraj - portret osebe v poševnem kadru in fotografijo prostora, ki omogoča pretirano kadriranje.

~ Portreti lahko predstavljajo eno osebo ali več oseb, fotografirane v urbanem prostoru (pred stavbo, na ulici, na trgu). Izbira vrednosti planov je prosta. Če se odločijo za serijo fotografij, le-ta lahko vključuje eno do dve fotografiji v poševnem kadru, ali eno do dve fotografiji pretiranega kadriranja.

- ~ Mladim predstavite fotografije iz serije Il deserto intorno Giulia di Mea, iz katere je nastala fotografija Mir na svetu: [Il Deserto Intorno | Giulio Di Meo - Socialni fotograf.](#)
- ~ Izmenjajte ideje o pomenu serije: sklop fotografij s skladno estetiko (črno-bela ali barvna, kompozicija ...), ki razvija enako idejo ali poudarjajo eno ali več podobnosti. Serija lahko nastane na istem kraju, nastopa lahko isti lik ali skupina likov ipd.

Ustvarite svoj fanzin

Vsaka skupina lahko ustvari tudi fanzin, v katerem predstavi svojo fotografsko serijo.

- ~ Kaj je fanzin? Fanzin je samozaložniška, umetniška revija ali knjiga, ki jo izda umetniški kolektiv, ki zagovarja ustvarjalno svobodo. Fanzini predstavljajo grafične montaže in drzne postavitve. Združujejo heterogene materiale: slike, pisanje, risbe ...
- ~ Preden ustvarite fanzin, se o tem pogovorite z učenci. Kakšne ideje in vzdušje želijo, da bi njihova fotografska serija posredovala? Kako lahko objava v fanzinu obogati pomen njihove serije in jo odpre za nove interpretacije?

Praktični vodič za izdelavo fanzinov

Ustvarjanje fanzina vključuje vprašanja o postavitvi in sestavljanju fotografij. Po oblikovanju spremljevalne knjižice bo morala vsaka skupina razmisliti o nekaterih grafičnih vprašanjih:

- ~ V kakšnem vrstnem redu naj bodo fotografije prikazane?
- ~ V kakšnem formatu? To se lahko razlikuje glede na fotografije in na pozornost, ki jo zahtevajo.
- ~ Katere druge slike bi bilo treba vključiti med fotografije v seriji? Sledijo lahko časopisni izrezki, reprodukcija fotografije ali fotografija iz filma ipd. Ti sklopi so način ustvarjanja povezav med različnimi vizualnimi svetovi.
- ~ Kakšna besedila naj spremljajo fotografije? Odnos med besedilom in fotografijami razširja ideje, ki jih izraža serija, pomaga jo kontekstualizirati, zagotovi lahko pripovedni okvir ipd.

Na koncu:

Predlagajte, da vsaka skupina učencev svoje delo predstavi ostalim: fanzin naj se prenaša iz roke v roko! Tisti, ki to želijo, lahko natisnejo več izvodov svojega fanzina in jih razdelijo prijateljem in družini.

Pa začnimo!

Fotografski natečaj

01 | Cilj fotografskega natečaja

Natečaj je priložnost, da učenci s fotografijo izrazijo, kaj zanje pomeni solidarnost, ob tem pa svoj pogled primerjajo tudi s pogledom svojih sovrstnikov.

02 | Nagrada

- ~ Zmagovalna ekipa 2 ali 3 učencev z 1 učiteljem bo povabljena v Prato v Italiji od 2. do 4. junija 2025 na zadnje mednarodno srečanje partnerjev projekta (stroški poti, hotela in prehrane so kriti);
- ~ Zmagovalna fotografija bo razstavljena na razstavi šestih zmagovalnih ekip. Razstava bo organizirana na zadnjem mednarodnem srečanju evropskih partnerjev.

03 | Smernice za fotografski natečaj

- ~ **To ni individualni natečaj:** učenci morajo sodelovati v skupini 2 ali 3 oseb **in poslati po eno fotografijo na skupino.**
- ~ **Tema:** solidarnost
- ~ **Starostna omejitev:** od 12 do 19 let
- ~ **Kakovost:** vsak učenec mora paziti na kakovost svoje fotografije: vse mora biti vidno in ne sme biti zamegljeno, razen če gre za umetniški pristop.
- ~ **ločljivost** naj bo najmanj 96 dpi, idealno pa 300 dpi (omogoča tiskanje fotografije). Kako preveriti? Navedeno je v podrobnostih fotografije.
- ~ **Datum:** fotografija mora biti posneta v letu 2025

Pogoji

- ~ Vse fotografije, ki bodo predstavljale škodljivo situacijo ali bodo lahko koga prizadele, bodo diskvalificirane;
- ~ Vsak učenec mora poskrbeti, da je pooblaščen za objavo svoje fotografije, zlasti če je na njej kdo prepoznaven;
- Na tej povezavi najdete vzorec pooblastila za uporabo podobe osebe na fotografiji: https://docs.google.com/document/d/1B8OMH4YZxbbkU8u1SI2jDS-fXlwCJAZWm02ksH23h_M/edit?usp=sharing
- ~ Zaradi etičnih razlogov oseba na fotografijah ne sme biti mlajša od 12 let.

Pozor: vsaka fotografija, ki se bo udeležila natečaja, bo objavljena na družabnih omrežjih partnerskih organizacij in bo lahko razstavljena na zaključnem mednarodnem srečanju, kamor bodo povabljeni zmagovalci.

→ Če nimate dovoljenja za fotografiranje osebe: Lahko fotografirate predmete ali pa fotografirate osebe tako, da obrazi oseb na fotografiji niso vidni.

~ Ker bodo fotografije ocenjevali najstniki iz drugih evropskih držav, je bolje, če na njih ni napisov (da ne bo težav z razumevanjem).

~ Fotografij ni mogoče retuširati ali jih izdelati z umetno inteligenco.

04 | Sodelovanje

Za udeležbo na fotografskem natečaju morate izpolniti ta [obrazec](#), kjer tudi oddate svojo fotografijo.

Več informacij o fotografskem natečaju najdete [tukaj](#).

05 | Pomembni datumi

- ~ Datum začetka: ponedeljek, **13. januar 2025**
- ~ Rok za pošiljanje fotografij: **ponedeljek, 31. marec 2025**
- ~ Rok za prvi izbor (5 fotografij): **petek, 4. april 2025**
- ~ Glasovanje mladih učencev v partnerskih državah za zmagovalno fotografijo (preko spleta) vsaka država glasuje za najboljšo fotografijo druge države (na primer učenci in učenke iz Poljske bodo glasovali za najboljšo italijansko fotografijo): **od petka, 4. aprila, do torka, 15. aprila 2025**
- ~ Datum objave zmagovalne fotografije: **sreda, 16. april 2025**
- ~ Datum zadnjega mednarodnega srečanja: **ponedeljek, 2. junij, do srede, 4. junij 2025**

Pa začnimo!

Kaj je delavnica pisanja?

Pauline Guillerm, avtorica

O avtorici

Pauline Guillerm je pisateljica in igralka. Pri svojem pisanju se napaja iz terenskih raziskav, s katerimi spoznava občutljive vidike realnosti. Zanimajo jo zlasti vprašanja mladih, povezave z lokalnimi območji in posamezne usmeritve. Njene igre so izšle pri založbi Lansman Éditeur: Bleu piscine (2019; zmagovalna igra na natečaju Journées de Lyon des Auteurs de Théâtre), Acadie Ressac (2019), Les amis d'Agathe M. (2015). Več njenih iger je bilo objavljenih tudi v revijah. Njena kratka zgodba Vent(s) du large je izšla v zbirki Le Dragon Rouge pri založbi Éditions Goater (2020).

Pauline Guillerm redno deluje kot gostujoča umetnica in prejema pisateljske štipendije (festival Textes en l'air, združenje L'Image qui parle, pisateljska rezidenca v Île-de-France ...). Poleg tega v sodelovanju z različnimi organizacijami adaptira svoja besedila in besedila drugih za gledališče ter tako v skupini raziskuje »možnosti« branja naglas. Svoje pisanje in igranje dopolnjuje s tem, da spremlja skupine iz različnih okolij pri njihovem literarnem in gledališkem ustvarjanju. Ima magisterij iz književnega ustvarjanja in strokovno licenco za nadzor gledaliških vaj, poleg tega pa je zaključila več tečajev dramske igre in delavnic pisanja.

Najprej se je usposabljala za vodenje gledaliških delavnic pri vodji gledaliških delavnic Bernardu Grosjeanu na Univerzi Paris III, nato pa pri Aleph-Écriture na dvoletnem tečaju usposabljanja za vodenje delavnic pisanja. Od leta 2009 vodi delavnice pisanja, in sicer predvsem za tiste, ki se sicer ne ukvarjajo z umetnostjo. Formati teh projektov so različni, odvisno od skupin, organizacijskih ekip in trajanja. Zato je razvila tudi način zasnove in prilagajanja projektov ciljem sodelujočih organizacij. Na delavnice vedno gleda z vidika končnih besedil, naj gre za tiskano knjižico, oblikovanje fanzinov ali javna branja.

Uvod

Načini izvajanja delavnic pisanja se razlikujejo glede na posamezne projekte, toda pedagoška metoda je povsod enaka. Temelji na izkušnjah sodelujočih in raziskovanju različnih področij ustvarjanja v mirnem in pozitivnem okolju.

Delavnica pisanja, kot jo opisujemo v tem priložniku, daje prednost ustvarjanju in temelji na odnosih znotraj skupine – na delu so torej različne skupinske vrednote. Delavnica pisanja se zdi idealen način za raziskovanje tematike solidarnosti prek individualnega in skupinskega pisanja.

Še vedno pa mora biti jasno, kaj je delavnica in kaj pomeni sama dejavnost pisanja. Na ta način lahko razmišljamo o lastnih stališčih pri izvajanju delavnice, zlasti v specifičnih okvirih projekta Širimo solidarnost.

Širimo solidarnost: pustolovščina delavnice pisanja

Sodelovanje v delavnici pisanja v okviru tega projekta je v prvi vrsti pustolovščina. Gre za ustvarjalno, kolektivno, enkratno izkušnjo. Gre za način raziskovanja sveta in svojega odnosa do njega. Gre za čas in prostor, namenjen temu raziskovanju. In gre za pisanje besedila oz. sporočila, ki bo na podlagi izbranih fotografij naslovljeno na anonimnega bralca.

Prav tako je pustolovščina samo izvajanje delavnice pisanja – pustolovščina strukturiranja besedila, ustvarjanja zaupanja ter usmerjanja skupine in vsakega izmed članov skupine k ustvarjanju. Iz šestih fotografij, izbranih v okviru projekta, bodo v tej pustolovščini nastala sporočila solidarnosti, poslana anonimnim prejemnikom.

Ključnega pomena je, da za izvedbo delavnice zagotovimo pozitivno in harmonično okolje. Tako bo lahko vsak udeleženec v miru razvijal svojo ustvarjalnost in sposobnosti.

01 | Ustvarjalna pustolovščina

Začetek pustolovščine besed: pisanje pomeni zlaganje besed na papir

Za začetek je pomembno imeti v mislih, da ustvarjalno pisanje ni na noben način povezano z akademskim pisanjem. Pravzaprav pustolovščina delavnice pisanje vodi v neznano, besedo za besedo ... Daleč od pravil slovnice in pravopisa! Za preoblikovanje besedil bo vedno čas tudi v kasnejših fazah dela.

Pedagoške smernice:

- ~ Začnite z besedo kot začetnim gradivom besedila.
- ~ Zberite gradivo za ustvarjanje, nikoli ne začnite iz nič.
- ~ Sprejemajte naključja; spodbujajte presenečenja.
- ~ K ustvarjalnemu pisanju pristopajte z veseljem.
- ~ K fazam pisanja pristopajte v njihovi komplementarnosti, tako da vsaka izmed faz omogoči naslednjo.
- ~ Vsakega učenca obravnavajte kot raziskovalca, ki pri odpravi na pustolovščino besed ne ve, kaj bo odkril, a bo iz nje izšel z novimi spoznanji.

Raziskovanje: pri pisanju gre za to, da zaupamo besedam, ki bodo ustvarile besedilo

Pustolovščina delavnice pisanja ponuja prostor, v katerem lahko uživamo v pomenu, zvoku in ritmu besed. Za vsako napisano besedo se skrivajo druge besede: sorodna beseda, nasprotna beseda, komplementarna beseda, beseda, ki se rima ... Te besede vam bodo pokazale začetno smer ter vam dale perspektivo in časovni okvir.

Pedagoške smernice:

- ~ Pri pisanju napredujte z vsako besedo posebej: vsaka beseda priključuje novo besedo.
- ~ Člane skupine postavite v vlogo raziskovalcev: v besedah poiščite druge besede.
- ~ Razmišljajte o tem, kako besede zvenijo.
- ~ Predlagajte začetne besede, začetke zgodbe, začetke besedila.
- ~ Zgodba naj se sestavlja s pomočjo besed, ki si sledijo, besed, ki vzpostavljajo pripoved.
- ~ Naj pride do izraza poetika v besedilu.

Začnite s fotografijo, s temo: pisanje pomeni dati priložnost videti in občutiti

Pustolovščina delavnice pisanja, pri kateri začnemo s fotografijo, nam omogoča, da se nekoliko odmaknemo, vstopimo v resonanco, ujamemo kakšno podrobnost, izpostavimo kakšen element, dopolnimo podobo, jo spravimo v gibanje ...

Pedagoške smernice:

- ~ Fotografijo uporabite kot spodbudo za pisanje.
- ~ Fotografijo uporabite kot začetek zgodbe.
- ~ Fotografijo uporabite kot razkritje pomena.
- ~ Fotografijo uporabite kot poetično orodje.
- ~ Fotografijo uporabite kot rezervoar besed.
- ~ Z besedami prikažite priklicane podobe.
- ~ Z besedami prikažite čustva, vtise.

Ponovno se podajte na potovanje: pisati pomeni prebrati svoja besedila skupini in jih nato preoblikovati

Pustolovščina delavnice pisanja ponuja prostor za branje besedil, ki so jih napisali sodelujoči. Gre torej za to, da se ponovno odpravimo na potovanje, vendar začetno gradivo pustimo ob strani. Besedila so si med seboj zelo različna, so edinstvena, in prav to je čudovito. Na koncu tega branja je mogoče predvideti novo potovanje: ponovno pisanje. Vedno je avtor besedila tisti, ki se odloči, kakšen je naslednji korak.

Pedagoške smernice:

- ~ Spodbujajte branje, ne da bi ga od sodelujočih zahtevali.
- ~ Pojasnite, da je treba besedilo poslušati v njegovi edinstvenosti in avtonomnosti; ne iščimo povezav z avtorjem, temveč to, kar sproža besedilo samo po sebi.
- ~ Zahvalite se osebi, ki je besedilo napisala, pohvalite besedilo ter izkušnjo, ki jo ponuja.
- ~ Bodite pozorni na okornost besedišča.
- ~ Pogovorite se o besedilu: Nam je bilo poslušanje všeč? Kaj nam je bilo všeč? Vedno usmerite odzive na to, kar je lepo, zanimivo, kar bogati.
- ~ Pri preoblikovanju besedil imejte v mislih objavo. Pri tem bo potrebno tipkanje besedila, spreminjanje, popravljanje tipkarskih napak, oblikovanje.

02 | Človeška pustolovščina

Skupinska pustolovščina

Pustolovščina delavnice pisanja je odvisna od skupinske dinamike, ki omogoča ukvarjanje s pisanjem. Za dovoljšno samozavest za pisanje in branje pred drugimi mora skupina resnično razvijati skupinske vrednote okoli skupne dobrobiti.

Pedagoške smernice:

- ~ Predlagajte doživetje izkušnje za raziskovanje ustvarjalne plati; svoje in tiste drugih.
- ~ Začnite graditi pozitiven odnos: do drugih in do sebe.
- ~ Da omogočite sočasen napredek skupine, omejite čas pisanja; besedila bodo daljša ali krajša, odvisno od posameznega udeleženca (kakovost besedila ni odvisna od števila besed).

Edinstvena pustolovščina

Pustolovščina delavnice pisanja omogoča tudi individualno izkušnjo. Na nadzorovan način spodbuja samoodkrivanje, krhko in iskreno izkušnjo.

Pedagoške smernice:

- ~ Vsako besedilo in vsakega učenca upoštevajte v njegovi edinstvenosti.
- ~ Poskrbite, da bodo vsi razumeli namen; nič ni »nepovezano s temo«.
- ~ Spodbujajte učence; pisanje nikoli ni obveza.
- ~ Bodite pozorni na vsakega posameznika in ponudite pomoč (pomagajte pisati, odgovorite na vprašanja, nudite podporo ...).

Pedagoška avantura

Oseba, ki sodeluje v pustolovščini delavnice pisanja:

- ~ Mora biti zainteresirana in angažirana;
- ~ Se mora zavedati skupinske dinamike in ritma delavnice;
- ~ Mora nameniti pozornost vsem in vsakomur; ni pravih ali napačnih odgovorov, nič ni »nepovezano s temo«, ni dobrega ali slabega besedila;
- ~ Mora eksperimentirati: pripravite delavnico, sami preizkusite predloge.

Pa začnimo!

Trije primeri delavnic pisanja

Nastasia Paccagnini, avtorica

Uvod

Nastasia Paccagnini kot umetnica

Nastasia je pevka, avtorica besedil, glasbenica in pridružená umetnica organizacije Compagnie Explorations Écofantastiques. Je samouka umetnica z brezmejno domišljijo, zato pripoveduje zgodbe in izumlja nove svetove, ki nas popeljejo iz vsakdanjega življenja, nas preizprašujejo in spodbujajo k sanjanju. Svojo zvočno krajino razvija v glasbenem projektu Crenoka, univerzumu, ki ga v različnih oblikah in sodelovalnih projektih razvija že od leta 2018.

Leta 2021 je Nastasia, ki jo zanimajo ekološka vprašanja in podnebne spremembe, svoje raziskovanje popeljala še korak dlje. Na spodbudo svoje prijateljice Audrey je odkrila avtorico Donno Haraway in njen esej *Staying with the Trouble* (»Vztrajati s težavami«; 2016). Navdihnil jo je, da se je poglobila v vprašanje človeka in njegovega mesta v pripovedih oziroma v to, kako artikulirati naš odnos do planeta in obenem vzpostaviti nove sodelovalne narative, da si bomo lahko zamislili svet prihodnosti. Nastal je nov projekt, ki se imenuje Planète Corail (ilustrirana glasbena zgodba za starejše od 6 let).

Nastasia skupaj s tremi prijatelji knjigararji ustvarja tudi podkast Outrages, oddajo, posvečeno queer in feministični literaturi, katere cilj je s pomočjo knjig in stripov spodbujati razmišljanje o spornih temah. Podkast Outrages vodijo Manon, Morgane, Helène in Nastasia.

Nastasia Paccagnini kot guvernica

Nastasia od leta 2020 na podlagi svojih izkušenj s programom Francos Éduc (Francofolies de La Rochelle) vodi delavnice pisanja pesmi v francoščini in/ali angleščini. Sodeluje z najrazličnejšimi posamezniki in skupinami, tudi s tistimi, ki morda nimajo dostopa do kulture: dnevnimi centri, šolami, domovi za starejše, mladimi iz ranljivih socialnih okolij, bolnišnicami, gibalno oviranimi osebami, socialnimi domovi ... Njen cilj je ponuditi delavnice, na katerih se lahko vsakdo svobodno izraža in doživi trenutek katarze: osvoboditi se s pisanjem in petjem!

Nastasia sodeluje tudi z organizacijo Jeunesses Musicales de France, v sklopu katere vodi delavnice in usposabljanja za učitelje in učence.

Pred začetkom

Delavnice pisanja potekajo v treh ločenih fazah.

01 | Prvi del, imenovan »razglednica«, je skupen vsem delavnicam in traja približno: **≈ eno uro**
V tej fazi boste z učenci obravnavali naslednje teme:

- ~ Zgodovina razglednice: kdaj je bila izumljena in zakaj?
- ~ Kaj pomeni pisanje »majhnega obsega«?
- ~ Kdo je prejemnik in kako nagovarjati neznane osebe?
- ~ Nato skupaj določite temo pisanja (kot primer bomo obravnavali temo »solidarnost«).

02 | Nato se osredotočite na obliko. V ta namen lahko z učenci opravite tri vrste delavnic pisanja, ki trajajo približno: **≈ eno uro (ali dve, če imate čas)**

- ~ Delavnico enostavnega pisanja;
- ~ Stripovsko delavnico (en ali dva okvira z risbo in besedilom, kolaž);
- ~ Delavnico pisanja haikujev ali pesmi, pri čemer lahko besedilo tudi uglasbite).

03 | V zadnji, tretji fazi lahko pisanje spremenite v sodelovalni proces. Vaje lahko prilagodite glede na lastno metodologijo. Za izvedbo delavnice pisanja z mladimi sta potrebna razumevanje in pedagoška podpora, v kateri mora vsak sodelujoči imeti svojo vlogo. Ne pozabite, najpomembnejše je, da se zabavate!

Cilji delavnice

- ~ Spodbujanje ustvarjalnosti in samoizražanja s pisanjem edinstvenih sporočil;
- ~ Razvijanje empatije in medosebne povezanosti: s pisanjem neznancu lahko udeleženci razvijajo svojo empatijo, saj si morajo zamišljati odziv osebe, ki bo prejela sporočilo. Na ta način lahko bolje razumejo izkušnje in perspektive drugih ljudi;
- ~ Odkrivanje novih tem in širše razmišljanje o edinstveni izkušnji (drugače kot pri običajnem pisanju);

- ~ Razmislek o družbenih vprašanjih, enakosti in spoštovanju drugih ob sočasnem učenju pisnega in ustnega izražanja ter razvijanju sposobnosti pritegovanja pozornosti;
- ~ Razvijanje spretnosti kritičnega mišljenja;
- ~ Spodbujanje spoznavanja kultur: s pošiljanjem razglednic neznancem iz različnih regij oziroma držav lahko udeleženci odkrivajo nove kulture in tradicije;
- ~ Razvijanje veščin pisanja in risanja v zabavnih delavnicah;
- ~ Krepitev samozavesti: z deljenjem svojih del z drugimi učenci in izmenjavo/prejemanjem konstruktivnih povratnih informacij lahko mladi avtorji in umetniki razvijejo samozavest in se počutijo bolj sproščeno v izbranem mediju.

Tema solidarnosti ... In še veliko več!

Kot navdihujoč primer za vaje in delavnice je avtorica izbrala temo solidarnosti. Vendar pa se morate zavedati, da delavnice pisanja omogočajo obravnavo številnih raznolikih in privlačnih tem.

Tema solidarnosti je lahko izhodišče, še zdaleč pa ni edina možnost: vsakega mladega pisca spodbujajte, da razišče tudi druge teme. To so lahko na primer:

- ~ Boj proti rasizmu
- ~ Enakost spolov
- ~ Družbene neenakosti
- ~ Duševno zdravje in dobro počutje
- ~ Boj proti diskriminaciji
- ~ Svetovni mir

01 | Razglednice: skupni medij

1 ura

Ta del delavnice je skupen vsem delavnicam pisanja.

Uvod

Za začetek lahko prebijete led tako, da se sprehodite okoli mize ter prosite vse udeležence, da se predstavijo in povedo, kaj pričakujejo od delavnice (če gre za skupino najstnikov oziroma odraslih). Po uvodni predstavitvi udeležencev je čas, da začnemo!

01 | Zgodovina • Iznajdba razglednic

15 minut

Za začetek delavnice lahko udeležence vprašate:

Kdaj so bile po vašem mnenju izumljene razglednice in na kakšen način so prispevale k spremembam v načinu komuniciranja?

- ~ Razglednice so izumili v 1870-ih letih v Nemčiji
- ~ Novost: hitra, vizualna in učinkovita oblika komunikacije

Kakšni načini pisnega komuniciranja so obstajali pred razglednicami?

- ~ Na roko napisana pisma
- ~ Telegrami (izumljeni v 30-ih in 40-ih letih 19. stoletja)

Kakšna je razlika med razglednico in ročno napisanim pismom?

Ročno napisano pismo

- ~ Potrebna je kuverta
- ~ Napisati je mogoče več strani sporočila
- ~ Cena: ročno napisana pisma so bila dražja (ker so bila težja)

Razglednice so bile zasnovane tako, da so bile preprostejše, krajše in cenejše od pisem. Pošiljati jih je bilo mogoče brez kuvert, bile so vnaprej opremljene z žigi, zaradi majhne velikosti pa jih je bilo lažje razvrščati in usmerjati, zato so bile dostavljene hitreje kot tradicionalna ročno pisana pisma.

Razglednice

- ~ Način vizualne komunikacije: pokrajina, risba, turistična promocija ... Omogočile so povsem nov način umetniškega izražanja!
- ~ Krajši in učinkovitejši način komuniciranja
- ~ Nižja cena

Raziščete lahko tudi zgodovino uporabe razglednic med vojnami – razglednic brez znamk, ki so družinam omogočale brezplačno dopisovanje z vojaki na bojiščih.

02 | Oblika · Jedrnatost pri pisanju razglednic

15 minut

Pomembno je pojasniti, kaj pomeni format »razglednice«: razglednice ni mogoče pisati na enak način kot romana, pesmi, kratke zgodbe in podobnega! Zato se morate znati izražati v krajši obliki. Od vas je odvisno, koliko svobode želite dati svojim učencem.

Začnete lahko z naslednjimi vprašanji:

- ~ Kaj menite o formatu razglednice?
- ~ Ali ste že kdaj napisali kakšno? Če da, komu?
- ~ Ali ste jih napisali na tradicionalen način? Ali ste kaj napisali?
- ~ Postavite lahko tudi vprašanje, kdaj so jo napisali (med počitnicami ali kar tako?) ...
- ~ ... in predvsem, zakaj.
- ~ Prejemnik: komu običajno napišemo razglednico?

Razglednico pogosto napišemo, ker na nekoga mislimo ali da bi nekomu povedali, kje smo ali kako se počutimo, ali pa mu celo sporočili kakšno novico. Na naši delavnici bodo učenci pisali neznani osebi ...

- ~ Kako bodo naslovili to osebo?
- ~ Kaj želijo povedati?

03 | Osnova · Skupna tema

30 minut

Učence pri pisanju razglednice usmerjajte tako, da jih najprej vprašate, kakšna občutja vzbudi pri njih tema solidarnosti (ali ustrezna druga tema), ter si tako zgradite besednjak.

V ta namen učence prosite, naj vam navedejo ključne besede, ki jih povezujejo s temo, in jih zapišete na tablo. Iz tega seznama lahko črpate navdih.

- ~ Nekaj primerov ključnih besed, povezanih s pojmom »solidarnost«: strpnost, enakost, medsebojna pomoč, povezave, prijateljstvo, skupnost ...

Tovrsten pristop je primeren za katero koli temo. Temo solidarnost lahko nadomestite s kakšno drugo temo, na primer zeleni prehod, enakost spolov, boj proti rasizmu in tako naprej.

Nekaj primerov vprašanj, ki jih lahko zastavite učencem v pomoč pri razmisleku o njihovih zamislih:

- ~ Kaj pomeni solidarnost (spoštovanje razlik, strpnost itd.)?
- ~ Kakšne primere solidarnosti poznate oz. ste jih videli v vsakdanjem življenju ali v šoli?
- ~ Zakaj je solidarnost pomembna v naši družbi?
- ~ Kakšna je razlika med solidarnostjo in prijateljstvom?
- ~ Kako lahko solidarnost pomaga pri reševanju družbenih problemov, kot so diskriminacija, nadlegovanje ali nepravilnost?
- ~ Ali poznate kakšen primer gibanja ali organizacije, ki se pri reševanju družbenih problemov naslanja na koncept solidarnosti?
- ~ Ali menite, da lahko koncept solidarnosti vpliva na reševanje mednarodnih sporov ali globalnih vprašanj, kot so podnebne spremembe ali revščina?

Ko imate na tabli prvi seznam besed, naredite poleg njega še drugi stolpec (morda tudi tretji) in jih prosite, naj poiščejo rime s sorodnimi besedami:

Primer:

solidarnost	}	enakost	}	raznolikost
-------------	---	---------	---	-------------

Zanimivo je lahko tudi, če dovolite učencem, da se pri iskanju rim oddaljijo od osrednje teme ... S tem lahko nastanejo nenavadne in izvirne novosti!

Strah pred prazno stranjo: kaj storiti v primeru ustvarjalne blokade?

Za pomoč učencu, ki ima težave s pisanjem, potrebujete potrpežljivost, empatijo in posebne strategije za spodbujanje ustvarjalnosti ... Spodaj je nekaj nasvetov za primer, če se kdaj znajdete v takšnem položaju!

- ~ Pomembna je sproščenost! Smisel delavnic je, da se udeleženci zabavajo, zato prilagodite koncept učencem. Spodbujajte svobodno izražanje brez skrbi za slovnicu ali pravopis. Glavni cilj delavnice je zabava in spodbujanje ustvarjalnosti.
- ~ Samozavest in varnost: Za spodbujanje ustvarjalnosti učencev ustvarite podporno in varno okolje.
- ~ Branje: Včasih lahko učence navdihne že branje odlomkov iz knjige ali kakšne pesmi.
- ~ Medsebojna pomoč: Če se nekateri ne počutijo dovolj sproščeno, lahko udeležence razdelite v pare ali manjše skupine. S sodelovanjem lahko pogosto dosežemo zelo veliko!

02 | Kaj bomo ustvarili na zadnji strani razglednice?

1 – 2 uri

Trije primeri delavnic pisanja

01 | Primer delavnice pisanja: kratko sporočilo

1 ura

“ JULIEN BLANC-GRAS :

Pošiljanje razglednice pomeni, da poskušate z nekaj besedami povedati veliko. Gre za uporabo fragmentov za prikaz resničnosti. Ujeti trenutni pomen. Izluščiti bistvo v treh stavkih, najti besedo, ki ima učinek. Žonglirati s stereotipi, da bi se jih osvobodili. Prikazati podrobnosti, da bi zajeli celoto, pokazati kapljico vode, v kateri se razkrije celoten ocean. ”

Potrebščine

- ~ Karton / tabla – kreda – marker
- ~ Listi papirja in pisala
- ~ Slovarji (v primeru pomanjkanja navdiha ali za preverjanje definicij in pravopisa)

Za razglednice veljajo razmeroma preprosta načela in pravila pisanja:

- ~ Jedrnatost: Prostor na razglednici je omejen, zato je pomembno, da je kratka in jedrnata.
- ~ Jasnost: Zaradi omejenega prostora mora biti avtor jassen in razumljiv.
- ~ Kontekst: V nekaterih primerih je dobro, da (neznane)mu prejemniku poveste, zakaj mu pošiljate razglednico.

01 | Pisanje • Prvi osnutek

10 minut

S pomočjo seznama besed, ki ste ga izoblikovali skupaj z udeleženci, lahko začnete sestavljati stavke.

Metodologija pisanja

- ~ Učence prosite, naj vsak od njih s seznama besed izbere dve besedi ali več in ju napiše na osnutek. Ne pozabite na omejitve formata: razglednice so namenjene pošiljanju kratkih sporočil (so morda prednice SMS-ov?).
- ~ Z izbranimi besedami sestavite povedi in poskušajte vanje vstaviti kakšno čustvo ali osebno misel.

“ ODLOMEK IZ DELAVNICE:

Živeti moramo skupaj, sprejemati moramo ljudi črne, bele ali mešane polti, ne glede na naše morebitne napake, ne glede na to, ali so med nami razlike ali ne [...] v naših srcih je vedno upanje, in upreti se moramo, tudi če se tresemo od strahu ... ”

Iščete navdih?

Če so med udeleženci taki, ki jim primanjkuje navdiha, jim lahko predlagate to metodologijo, s katero lahko spodbudite njihovo ustvarjalnost. Če je tema solidarnost, naj vsako črko besede napišejo v stolpec ter napišejo stavke na začetne črke, ki sestavljajo besedo.

Na primer:

- ~ Solidarnost, včasih te pogrešam.
- ~ Občutim žalost, ker te ni.
- ~ Ljubezen je tisto, kar potrebujemo.
- ~ Iskrenosti se moramo naučiti.

02 | Primer delavnice pisanja: strip

1,5 – 2 uri

Potrebščine

- ~ Karton / tabla – kreda – marker
- ~ Listi papirja / kuliji / svinčniki / flomastri / radirke / ravnila ipd.
- ~ Slovarji (v primeru pomanjkanja navdiha ali za preverjanje definicij in pravopisa)
- ~ Papir za stripe ali prazen papir za risanje
- ~ Škarje, lepilo, slike, revije itd.
- ~ Prosojni papir za prerozovanje (paus papir)

Namen te delavnice je spodbuditi učence, da s pomočjo stripa izrazijo pomen solidarnosti (ali druge izbrane teme). Ne pozabite, da je strip umetnost, ki neločljivo povezuje besedilo in risbo, zato je ta vaja še toliko bolj zanimiva. Z učenci boste lahko delali tako na »besedilu« (scenariju) kot »risbi« – okvirčkih.

- ~ Si oglejte 03 | Pogovor in povzetek projekta z otroki in mladimi stran 53

01 | Uvod v ustvarjanje stripov

15 minut

Delavnico lahko začnete z uvodom v zgodovino stripov, njihove sloge in raznolikost. Pri tem lahko učencem kot primere pokažete različne znane stripe.

Nato se lahko pogovorite o izvoru stripov (po hieroglifih sodeč njihovi začetki segajo v stari Egipt!) in zlasti dobi superjunakov v 30-ih 40-ih letih prejšnjega stoletja; o razcvetu evropskih stripov, kot je Tintin ... Skratka, pogovarjate se lahko o veliko stvareh, zato spodaj navajamo nekaj virov, ki vam lahko pomagajo pri pisanju kratkega uvoda v zgodovino stripa.

Spletni viri

- ~ Infodrom: Narišimo strip! <https://www.youtube.com/watch?v=4cSGOb1U1LY>
- ~ Firbcologi: strip <https://www.youtube.com/watch?v=M-DVqyu1qtw0>

Nekaj primerov znanih stripov

- ~ *Mali Nemo v Slumberlandu* (1905)
- ~ *Tintin* (1929)
- ~ *Superman* (1938)
- ~ *Batman* (1939)
- ~ *Asterix* (1959)
- ~ *Spiderman* (1962)

02 | Osnova • Izbrana tema

15 minut

Učencem pokažite primere stripov, ki obravnavajo izbrano temo. Seznam stripov je na voljo na koncu priročnika.

03 | Format razglednice • Razvoj ideje in scenarij

1,5 – 2 uri

Število okvirčkov stripa, ravnovesje med besedilom in risbo itd. lahko določite po lastni presoji glede na značilnosti vaše delavnice. Cilje delavnice prilagodite številu srečanj, sestavi in številčnosti skupine, starosti udeležencev itd. Ker je prostor na razglednici omejen, lahko predlagate samo eno risbo, strip v dveh okvirčkih ali kolaž.

Zdaj je čas, da učenci razmislijo in ustvarijo zgodbo. Učenci naj si ogledajo seznam besed za temo solidarnosti (oziroma drugo izbrano temo) in si nato zamislijo kratko zgodbo, ki ponazarja to temo. Lahko gre za osebno izkušnjo ali pa izmišljeno zgodbo. Spodbudite jih, da razmislijo o vprašanih:

- ~ Kdo, kaj, kdaj, kako, kje in zakaj?
- ~ Liki
- ~ Dogodki v zgodbi
- ~ Kdaj? V katerem obdobju? Kateri dan?
- ~ Kraji itd.

Učence prosite, naj zasnujejo vsaj en ali dva glavna lika, pri čemer naj imajo v mislih začetek/sredino/konec svoje zgodbe. Lahko jim predlagate, da v ta namen oblikujejo preglednico s tremi stolpci in v njih navedejo naslednje podatke:

- ~ Začetek: kaj je izhodišče zgodbe?
- ~ Sredina: kaj se zgodi vmes? Kakšni so zapleti? Kakšni so preobrati?
- ~ Konec: kakšen je položaj na koncu oz. zaključek zgodbe?

Bodite pozorni na omejitve: poiskati je potrebno pravo razmerje med besedilom in risbo, eno ne sme posegati v drugo!

Kot pomoč učencem pri organizaciji njihovih idej in misli pripravite »osnutek scenarija« oziroma pisno razčlenitev zgodbe. To lahko storite tako, da narišete preglednico z dvema stolpcema: na eni strani stolpec »opis risbe«, na drugi strani pa stolpec »oblački« ter določite število okvirčkov za ponazoritev (eden ali dva okvirčka).

Če nekateri izmed udeležencev ne marajo risanja, jim lahko ponudite, da namesto tega izrezujejo in lepijo.

Učencem ponudite revije, iz katerih lahko izrežejo slike in naredijo svoj kolaž, ki ga bodo nalepili na hrbtno stran razglednice! Na ta način lahko z uporabo slikovnega gradiva ustvarijo svojo interpretacijo teme.

Zgodboris

Zdaj je čas, da naredite vsebinsko zasnovo oz. zgodboris! Gre za narisano razčlenitev zgodbe. Učenci naj narišejo ustrezno število okvirčkov ter pri tem kot pomoč uporabijo svoj »osnutek scenarija«. To je pomemben korak, saj vam omogoča, da organizirate mrežo okvirčkov. Tako si boste lahko nekoliko natančneje predstavljali zgodbo in njeno zaporedje ter določili ritem pripovedi. Nato lahko umestite svoje like in govorne oblačke.

Zdaj, ko ste pripravili zgodboris, lahko preidete na naslednjo fazo: risanje s svinčnikom!

Risanje s svinčnikom, prerisovanje ter barvanje

Risanje s svinčnikom in barvanje sta zadnji stopnji procesa izdelave stripa in v konkretni obliki izražata risbe. Na novi tabli s svinčnikom podrobno narišite vsebino vsakega okvirčka, pri čemer naj vam bo v pomoč zgodboris. Ta faza vam omogoča, da zaobjamete bistvo svoje zamisli, zato bodite čim bolj natančni! Ko to fazo končate, lahko začnete z risanjem s črnilom: to pomeni, da predhodno narisane črte prerisete s kemičnim svinčnikom, flomastrom ali nalivnim peresom. Nato sledi barvanje.

~ Si oglejte 03 | Pogovor in povzetek projekta z otroki in mladimi stran 53

03 | Primer delavnice pisanja: haiku, poezija v glasbi

2 uri

Predlagamo, da to posebno delavnico izvedete v dveh fazah. V prvi se osredotočite na pisanje besedil, bodisi v obliki haikuja ali pesmi. Ko zaključite s to fazo, lahko haiku oziroma pesem po želji tudi uglasbite.

01 | Pisanje

1 ura

A | Haiku

Predstavitev haikuja (15 minut)

Haiku je japonska pesniška oblika, katere namen je s preprostimi in jedrnatimi jezikom zaobjeti določena čustva, razmišljanje ali opažanje. Običajno je sestavljen iz treh vrstic in pogosto govori o naravi, letnih časih, človeških čustvih ali dogodkih iz vsakdanjega življenja. Haiku poskuša posredovati podobo ali občutje na jedrnat in pronicljiv način.

Osnovna pravila haikuja:

- ~ Struktura: Tradicionalni haiku je sestavljen iz treh vrstic.
- ~ Prva vrstica ima običajno pet zlogov,
- ~ Druga vrstica ima sedem zlogov,
- ~ Tretja vrstica ima pet zlogov,
- ~ Skupaj torej največ 17 zlogov. Vendar pa je v nekaterih sodobnih oblikah haikuja zlogov lahko tudi več ali manj.

Zaobjemanje trenutka: Haiku skuša prikazati določen trenutek, pogosto povezan z naravo, letnimi časi ali vsakdanjim življenjem. Haiku mora s sugestivnimi podrobnostmi ujeti bistvo tega trenutka.

Uporaba podob: Haiku je bogat s podobami in občutki. Bralca spodbuja k vizualizaciji prizora in občutenju čustva oziroma razpoloženja, ki ga opisuje.

Primer haikuja:

Srečevanje duš (5 zlogov)

Solidarnost v srcu (7 zlogov)

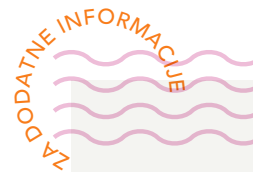
Skupaj za večno (5 zlogov)

Ta haiku poudarja enotnost, solidarnost in skupnost. Poudarja pomen močnih vezi med posamezniki, ki si delijo skupne vrednote, kot sta solidarnost in medsebojna pomoč. Kot vidite, lahko haiku pišete tudi brez uporabe glagolov in spregatev.

Metodologija pisanja (15 minut)

Učence prosite, naj:

- ~ Vsak izbere tri besede s seznama besed in jih zapiše na svoj list;
- ~ Vsak sestavi stavke z uporabo zlogovne omejitve 5 / 7 / 5.

- Si oglejte 03 | Pogovor in povzetek projekta z otroki in mladimi stran 53

B | Pesmi

Predstavitev pesmi (15 minut)

Za razliko od haikujev so pesmi bolj prilagodljive glede strukture, dolžine in sloga, zaradi česar lahko pesniki raziskujejo najrazličnejše teme, ideje, podobe in čustva.

Splošne značilnosti pesmi:

- ~ Raznolika struktura: V nasprotju s strogimi pravili haikuja imajo lahko pesmi različno strukturo, različni so lahko število vrstic, rime in ritem. Lahko so kratke ali dolge, formalne ali svobodne.
- ~ Čustveno izražanje: Pesmi se pogosto uporabljajo za izražanje globokih čustev, misli in osebnih izkušenj. So učinkovito orodje za sporočanje čustev in idej.
- ~ Podobe in metafore: V pesmih so pogosto uporabljane podobe in metafore za ustvarjanje vizualnih podob in simbolnih povezav. Bogat pesniški jezik bralce spodbuja k poglobljenemu razmisleku.

Primeri kratkih pesmi:

Povezani v srcu, z roko v roki,

solidarnost, dragocena, brezkončna vez

enotni v razlikah.

ali

Bratje, sestre,

tovariši duha,

ozvezdje v temi,

skupaj sijemo.

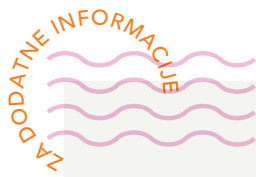
Metodologija pisanja (15 minut)

Skupaj določite število zlogov v pesmi. Za verz lahko poskusite aleksandrinec, klasično obliko, ki se vedno obnese! Seveda pa se lahko prilagodite: ni važno, ali je zlogov 11 ali 12, pomembno je, da se zabavate!

Učence prosite, naj vsak izbere 2–4 besede iz vašega seznama besed in jih zapiše na svoj list. Ker ste pripravili dva stolpca za rime, je lahko pisanje precej preprosto.

Primer:

Naj je predsodkov močnih še tako veliko,
treba preseči jih je, da obrneš sliko.

~ Si oglejte 03 | Pogovor in povzetek projekta z otroki in mladimi stran 53

02 | Možnost uglasbitve

1 ura

Opomba: če želite pesem zapeti in posneti, lahko glasbo predstavite učencem že takoj na začetku delavnice. Na ta način se bodo lahko naučili melodije.

Če želite haikuje oziroma pesmi uglasbiti, imate na platformi Soundcloud na voljo tri zvočne posnetke. Posnetki so dolgi 2:00–2:26 minute in vključujejo:

- ~ Aranžmaje
- ~ Instrumentalno melodijo (kot pri karaokah)

Korak 1: Oblikovanje pesmi (15 minut)

- ~ Zberite besedila vseh udeležencev in sestavite pesem: pri tem je nujno skupinsko izbiranje besedila.
- ~ Učenci naj poslušajo tri zvočne posnetke in izberejo melodijo, ki jim je najbolj všeč.
- ~ Pozorno poslušajte melodijo in vanjo postopoma poskušajte vstaviti besedilo.

Korak 2: Ogrevanje in priprava (5 minut)

Sledi kratko ogrevanje, da se učenci razgibajo in prebudijo, pa tudi da se naučite dihanja in poslušanja samega sebe.

Korak 3: Poskusimo peti karaoke! (20 minut)

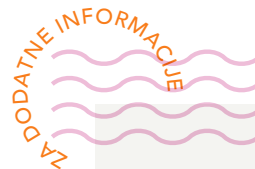
Pri tem koraku je poudarek na vaji: poskušajmo na glasbeno podlago zapeti besedilo! Vedno znova in znova in spet in spet ...

Korak 4: Posnemimo se! (20 minut)

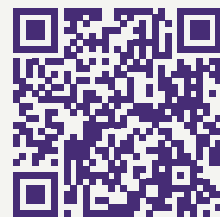
Če ima vaš telefon funkcijo diktafona, lahko besedilo posnamete, tako da bodo imeli učenci svoje delo shranjeno!

Potrebščine

- ~ Učilnica ali podobno opremljen prostor
- ~ Karton / tabla – kreda – marker
- ~ Listi papirja / pisala za učence
- ~ Slovarji (v primeru pomanjkanja navdiha ali za preverjanje definicij in pravopisa)
- ~ Telefon z diktafonom
- ~ Zvočnik za predvajanje glasbe

- ~ Na Soundcloud lahko dostopate prek spodnje povezave ali kode QR
- ~ <https://soundcloud.com/laliguelesateliers/sets>

03 | Skupnostno ustvarjanje

30 minut

01 | Medsebojna podpora in dialog

15 minut

Da ustvarite sodelovalno učno okolje in učence spodbudite k medsebojni pomoči, lahko v fazi pisanja, ki je skupna vsem trem delavnicam, omogočite čas za branje, razpravo in povratne informacije.

- ~ Pisanje: Poskrbite, da vsi udeleženci napišejo svoje stavke, nato pa poberite osnutke.
- ~ Razdelitev besedil: Besedila med udeležence razdelite naključno.
- ~ Branje: Učencem naročite, naj potihoma preberejo besedilo, ki so ga prejeli. Osredotočijo naj se na vsebino.
- ~ Refleksija: Dajte učencem nekaj minut časa, da o prebranem razmislijo in si zapišejo svoje vtise.
- ~ Glasno branje: Vsak učenec lahko naglas prebere besedilo, ki ga je prejel, pri čemer naj govori razločno.
- ~ Izmenjava besedil in povratne informacije, konstruktivne pripombe in predlogi: Spodbudite učence, da povejo, kaj jim je bilo v besedilu všeč (jezik, podoba, čustva ...). Nato lahko podajo predloge za izboljšanje besedila (spoštljivo in konkretno: glede strukture, jasnosti, skladnosti ...). Avtorja lahko tudi prosijo za kakšno pojasnilo ali pa ga z vprašanji spodbudijo k razmisleku. Poskrbite, da bodo njihove pripombe osredotočene na besedilo, ne na avtorja, in se izogibajte negativnim kritikam ...
- ~ Odziv avtorja: Avtor lahko pojasni svoje namene ter povratne informacije upošteva (ali pa tudi ne).

02 | Popravki

15 minut

Avtorji lahko spremenijo svoja besedila glede na povratne informacije, lahko pa jih tudi pustijo takšna, kot so! Ko so učenci zadovoljni z dvema (ali več) napisanima stavkoma, ju lahko napišejo na razglednice.

Pa začnimo!

Pogovor in povzetek projekta z otroki in mladimi

V tem gradivu boste našli predloge vaj za pripravo povzetka, s katerimi si lahko pomagate pri razpravi o skupnih in individualnih izkušnjah pri sodelovanju v projektu.

01 | Reka – Povzetek izkušenj

- ~ Učenci naj naštejejo elemente, ki sestavljajo podobo reke. Mednje sodijo npr. izvir, ustje, pritok, meandri, vrtinci, čolni itd.
- ~ Razložite, da je bil tudi vaš projekt neke vrste reka. Izvir je vaša motivacija za sodelovanje, ustje so učinki, meandri so nepričakovani dogodki, vrtinci so težave, čolni so vaši zavezniki, pristanišča so najpomembnejši trenutki projekta itd.
- ~ Učence razdelite v skupine in jih prosite, naj vsaka nariše svojo reko in razmisli o lastnih izkušnjah s projektom. Vsaka skupina naj na ustrezno mesto na risbi zapiše pomembne elemente.
- ~ Pogovorite se o opravljenem delu in ga povzemite.

02 | Oblak oznak

- ~ S pomočjo orodja, ki omogoča ustvarjanje besednih oblakov (npr. www.mentimeter.com), ustvarite vprašalnik. Sestavite lahko 2–3 vprašanja, npr. o treh stvareh, ki so se jih udeleženci naučili, o tem, kakšen je bil po njihovem mnenju projekt, o njihovih občutkih med delavnico ipd.
- ~ Učencem med učno uro posredujte povezavo do vprašalnika. Vsi naj z mobilnim telefonom ali računalnikom vnesejo svoje odgovore (posamezne besede).
- ~ Prikažite oblak oznak na zaslonu in učence vprašajte, kaj menijo o njem.

03 | Krogi vpliva

- ~ Na tablo narišite tri velike kroge, razporejene koncentrično. Učencem pojasnite, da krogi simbolizirajo pozitivne spremembe, ki jih je prinesel vaš projekt.
- ~ Učenci naj razmislijo, kakšne spremembe je projekt prinesel vsakemu izmed njih: lahko so to nova poznanstva, nove izkušnje, veščine, prijetni spomini. Vsak naj na listke papirja zapiše vsaj tri stvari, nato pa naj se o njih pogovorijo v parih. Na tabli zberite odgovore in najpogostejše zapišite v sredino najmanjšega kroga.
- ~ Zdaj naj učenci razmislijo o tem, kako jih je projekt spremenil kot skupino. Naj se o tem pogovorijo v parih. Njihova mnenja zapišite na tablo, jih povzemite in zapišite v drugi krog.
- ~ Na koncu učence prosite še, naj razmislijo, kaj je projekt dal drugim – šoli, staršem, prejemnikom voščilnic ... So se kaj novega naučili? Spoznali kaj pomembnega? Je projekt promoviral šolo? Njihove odgovore zapišite v največji krog.
- ~ Naredite povzetek vaje in izpostavite pozitivne učinke projekta.

DODATNI

VIRI

03

Dodatni viri

Komunikacija

Če želite obvestiti javnost o aktivnosti na vaši šoli, lahko ob pošiljanju razglednic povabite novinarje. Tradicionalno se fotografije pošilja 21. marca, ob mednarodnem dnevu boja proti rasni diskriminaciji, lahko pa izberete tudi kakšen drug datum, ki bo prav tako pritegnil pozornost novinarjev.

Za pomoč pri obveščanju o vaši dejavnosti je tukaj predlog sporočila za javnost, ki ga lahko uporabite in poljubno spremenite glede na to, kaj se dogaja v vaši šoli. Ne pozabite vključiti logotipov (za prve tri logotipe nam pišite na info@humanitas.si): logo projekta, programa Erasmus+, logo društva Humanitas in vaše šole.

Lokacija, datum

Sporočilo za javnost: Šole za solidarnost!

Na mednarodni dan (vstavite ime mednarodnega dneva), ki ga praznujemo (vstavite datum), bodo učenci in učenke (vstavite ime šole) poslali sporočila solidarnosti različnim naslovnikom v svoji lokalni in širši skupnosti.

Lahko na kratko opišete pomen mednarodnega dneva, na katerega razglednice pošiljate, npr: Mednarodni dan boja proti rasni diskriminaciji obeležujemo v spomin na 69 ubitih in številne ranjene protestnike, ki so se z nenasilnimi solidarnostnimi protesti borili proti apartheidu v Južni Afriki.

Učenci in učenke, ki sodelujejo v evropskem projektu Širimo solidarnost in ki ga v Sloveniji koordinira Društvo Humanitas, so bili z vrsto delavnic, organiziranih na šoli (ime šole), spodbujeni k razmisleku o raznolikosti in solidarnosti. Na delavnicah, ki so jih vodile učiteljice/učitelji (lahko dodate njihova imena), so učenci in učenke razpravljali o temah, kot so družbena neenakost, enakosti spolov, svetovni mir in duševno zdravje. Skupaj so razmišljali o pomenu solidarnosti, sporočilo solidarnosti pa so tudi napisali na razglednico in poslali različnim naslovnikom v lokalni in širši skupnosti.

Spremljajte svoj poštni nabiralnik: mogoče boste prav vi tisti, ki boste prejeli njihovo sporočilo solidarnost. Če tovrstno sporočilo prejmete, jim le odgovorite in z njimi delite svojo vizijo solidarnosti.

Projekt, ki ga izvajamo na naši šoli, poteka po številnih šolah v Sloveniji, Italiji, Franciji, Hrvaški, Poljski in Španiji. Glavni cilj projekta je razviti sposobnost kritičnega razmišljanja in spodbujati solidarnost ter prispevati k delovanju za izgradnjo bolj enakopravne in vključujoče družbe.

Za več informacij o projektu na tej šoli se obrnite na (ime koordinatorja projekta na šoli) preko (kontakt).

Širimo solidarnost (SAY) je projekt programa Erasmus+. Za dodatne informacije obiščite spletno stran projekta: fraternity-card.eu.

Dodatni viri

Slovar izrazov

Enakopravnost in različnost

Akulturacija

Ta izraz opisuje pojave, katerih posledica je stalen in neposreden stik med skupinami posameznikov iz različnih kultur. Stik povzroča spremembe v začetnih kulturnih modelih ene ali obeh skupin.

Antisemitizem

Izraz se je pojavil konec 19. stoletja v Nemčiji in označuje sovražno razpoloženje do Judov v rasnem in psevdoznanstvenem smislu, medtem ko so jih pred tem obravnavali v verskem in kulturnem smislu (protijudovstvo). V splošnejšem smislu ta izraz označuje posebno sovražnost do skupine ljudi, ki so ali pa jih ljudje smatrajo za Jude.

Asimilacija

Asimilacija je skrajna različica akulturacije. Gre za pojav, ko kultura ene izmed skupin popolnoma izgine, ker skupina ponotranji kulturo druge skupine, s katero je v stiku.

Diferencializem

Diferencializem je ideologija, ki zagovarja ločevanje, diskriminacijo, izključevanje ali razumevanje posameznika ali skupine kot manjvrednih na podlagi resničnih ali domnevnih razlik.

Diferencializem se pojavlja kot odziv na univerzalizem (po katerem smo pred zakonom vsi enaki).

Diskriminacija

Izraz »diskriminacija« označuje različno obravnavo oseb ali skupin ljudi. Diskriminacija vključuje prakse, ki onemogočajo enak dostop do družbenih vlog, statusa ali krajev na podlagi družbeno konstruiranih značilnosti.

Etnična pripadnost

Etnična pripadnost je občutek skupnega porekla, bodisi kar zadeva jezik, običaje, fizične podobnosti ali zgodovino. Ta koncept je v družbeni in politični sferi zelo pomemben. Nanaša se na skupno sociokulturno dediščino. Razlikuje se od koncepta rase, ki pomeni skupne biološke in morfološke značilnosti, povezane s skupnimi predniki.

Etnična pripadnost je torej vse, kar prispeva k občutku identitete in pripadnosti ter k izražanju te pripadnosti.

Heterofobija

Francosko-tunizijski pisatelj in esejist Albert Memmi opredeljuje heterofobijo kot »zavračanje drugega na podlagi kakršnih koli razlik«. Predpona »hetero« izvira iz grščine in pomeni »drugi«. Po njegovem mnenju je heterofobija najpomembnejše občutje, na katerem temelji rasizem. Te definicije ne gre zamenjavati z drugo opredelitvijo istega pojma, ki predstavlja nasprotje homofobije oziroma sovražnost do heteroseksualcev.

Homofobija

Izraz »homofobija« označuje izraze zavračanja ali diferenciacije istospolnih ljudi, skupin ali praks oziroma ljudi, skupin ali praks, ki so percipirane kot istospolne. Lahko gre za homofobni govor, prakse, nasilje ipd.

Identiteta

V psihologiji je pojem identitete opredeljen kot kognitiven in čustven proces, s pomočjo katerega posameznik razume in dojema samega sebe in ki omogoča, da se izognemo definitivni določitvi identitete in ta koncept povežemo z načelom emancipacije

posameznika. Kulturno in družbeno identiteto lahko razumemo kot identiteto, ki združuje vse, kar imamo skupnega z drugimi člani skupine – npr. vrednote, norme in pravila, ki si jih posameznik deli s svojo skupnostjo ali z družbo.

Institucionalni rasizem

Izraz »institucionalni rasizem« se nanaša na vse procese, do katerih pride znotraj določene institucije in ki diskriminirajo, izključujejo ali stigmatizirajo posameznike, ki pripadajo rasizirani skupini.

Institucionalni rasizem označuje relativno zavesten odpor večine proti načelu demokratizacije.

Integracija

Izraz »integracija« označuje kompleksen proces, ki daje posameznikom »občutek identifikacije z družbo in njenimi vrednotami«. Po mnenju francoskega zgodovinarja in politologa Patricka Weila je integracija »stalen proces ponotranjenja skupnih pravil in vrednot, [ki] v nacionalnem kontekstu socializirajo državljane, ki živijo na različnih geografskih območjih ter pripadajo različnim družbenim razredom, kulturam ali religijam«. Danes nekateri raziskovalci uporabi tega koncepta nasprotujejo.

Islamofobija

Francoska svetovalna komisija za človekove pravice CNCDH uporablja izraz »islamofobija« za označevanje strahu pred islamom oziroma zavračanje islama, ki vodi v izključevanje in stigmatizacijo muslimanov.

Judofobija

Judofobija so protijudovska stališča in vedenja, ki temeljijo na nepoznavanju in/ali neupoštevanju razlik med Judi, Izraelci in sionisti. Gre za novo obliko antisemitizma, ki se je pojavila po holokavstu. Pojavlja se lahko v treh oblikah:

- ~ Zanihanje ali napačno predstavljanje holokavsta;
- ~ »Protisionizem«, po katerem so za politiko države Izrael krivi vsi Judi in ki Izrael krivi tudi za tiste politične težave, ki niso posledica njegovih ravnanj;
- ~ Primerjava zločinov, ki so jih Judi »utrpeli«, ter zločinov, ki so jih »storili« (nekateri) Judje.

Komunitarizem

Izraz se je pojavil v osemdesetih letih prejšnjega stoletja v povezavi z zahtevami nekaterih »manjšin« v Severni Ameriki (ameriški staroselci, Afroameričani, francoski prebivalci Quebeca). V slabšalnem smislu izraz komunitarizem označuje obliko etnocentrizma ali sociocentrizma, ki daje prednost skupnosti (etnični, verski, kulturni, družbeni, politični, mistični, športni ipd.) pred posameznikom. Takšna skupnost je običajno obrnjena navznoter. Takšen »identitetni«, »kulturni« oziroma »skupnostni« odnos poskuša tudi vplivati na stališča in vedenje pripadnikov skupnosti, ki so se skupnosti dolžni prilagoditi.

Ksenofobija

Izraz izhaja iz grške besede xenos, ki pomeni »tujec«. Gre za občutek strahu pred tujci ali zavračanje tujcev ter v širšem smislu skupin, ki jih nekdo dojema kot drugačne.

Kulturna raznolikost

Kulturna raznolikost je prepoznavanje obstoja različnih kultur. Unescova splošna deklaracija o kulturni raznolikosti iz leta 2001 velja za normativni dokument na tem področju. Kot prva je prepoznala kulturno raznolikost kot »skupno dediščino človeštva« in opredelila, da je zaščita kulturne raznolikosti etični imperativ, ki je neločljiv del spoštovanja človekovega dostojanstva. Nekateri sociologi koncept kulturne raznolikosti uporabljajo za opisovanje obstoja različnih kultur v okviru določene družbe ter znotraj nacionalnih držav.

Manjšine

Manjšine nastajajo v družbenih odnosih: gre za skupine, ki jih določena družba obravnava drugače, jih stigmatizira ali zavrača.

Medkulturno

Izraz »medkulturno« označuje srečevanje kultur. Bolj kot most med kulturami gre za mešanico različnih kulturnih odnosov, nov prostor interakcij.

Migrant

Migrant je oseba, ki zapusti svojo državo, da bi se naselila v državi, katere državljanstva nima. Medtem ko izraz »imigrant« oz. »priseljenec« poudarja zorni kot ciljne države, izraz »emigrant« pa državo izvora, izraz »migrant« upošteva celoten migracijski proces.

Predsodki

V prvotnem pomenu izraz »predsodek« označuje vnaprejšnje prepričanje, na podlagi katerega so posamezniki kategorizirani in včasih tudi izločeni. V širšem smislu izraz označuje tudi proces žaljivega posploševanja. Kadar je skupina, ki je podvržena predsodkom, kategorizirana glede na raso, govorimo o rasnih predsodkih.

Rasizem

Medtem ko se izraz »rasa« redno uporablja že od 18. stoletja, se je začel izraz »rasizem«, katerega začetki sicer segajo v obdobje pred prvo svetovno vojno, pogosteje uporabljati v 20-ih in 30-ih letih prejšnjega stoletja. V slovarju Larousse se je pojavil leta 1932. Označuje prakse (segregacijo, diskriminacijo, nasilje ipd.), percepcije (stereotipe, predsodke ipd.) in govor, ki običajno »karakterizirajo določeno skupino ljudi po naravnih značilnostih in te značilnosti povezujejo z določenimi intelektualnimi in moralnimi lastnostmi, ki veljajo za vsakega posameznika te skupine.« Takšna karakterizacija je podlaga za diskriminacijo, izključevanje ali omalovaževanje.

Velikega zanimanja je bila deležna definicija francoskega sociologa Alberta Memmija: »Rasizem je posplošena opredelitev in vrednotenje razlik, resničnih ali namišljenih, v korist tožnika in v škodo njegove žrtve, z namenom upravičevanja napada ali privilegija.« Klasični rasizem temelji na konceptu biološko ločenih ter (fizično in intelektualno) bistveno razlikujočih se ras.

Seksizem

Izraz »seksizem« so v 1960-ih letih prvi uporabili Američani, ki so navdih dobili pri izrazu »rasizem«. Koncept se je nato razširil na mednarodno raven. Označuje poudarjanje povezave med prevlado moških in rasno prevlado: v obeh primerih se ljudje pri pojasnjevanju in upravičevanju diskriminacije, omalovaževanja in dojemanja drugih kot manjvrednih opirajo na fizične razlike (barvo kože, spolne organe ipd.). Po definiciji Marie-Josèphe Dhavernas in Liliane Kandel je seksizem »v primerjavi z drugimi sistemi diskriminacije in prevlade« specifičen sistem, saj prodre v »veliko večino ideoloških in kulturnih produkcij naših družb«. Temelji na »ambivalentni dvojni podobi zatirane skupine (dihotomija devica – kurba)«.

Skupnost

Skupnost označuje družbeno skupino, ki vključuje ljudi z enakimi značilnostmi, življenjskim slogom, kulturo, jezikom, interesi ipd. Člani skupnosti med seboj sodelujejo, skupen jim je tudi občutek pripadnosti skupnosti.

Spol

Medtem ko je biološki spol (angl. sex) dejavnik, povezan z razlikami med moškimi in ženskami, je družbeni spol (angl. gender) sociokulturna in politična norma, ki opredeljuje, kaj določa moškost in ženskost, zlasti na področju družbenih vlog in izražanja spola (navad, stališč ipd.). Spol vsebuje koncept družbenega ravnovesja moči med kategorijami, ki jih vzpostavlja (med moškimi in ženskami),

ter znotraj teh kategorij (na primer med tako imenovanim možatim moškim in tako imenovanim poženščenim moškim ali pa med žensko, ki je gospodinja, ter poslovno žensko).

Teorija grešnega kozla

Po tej teoriji se nekatere skupine z lastnim nasiljem soočajo tako, da za nasilje krivijo druge ter tako opredeljujejo notranjega ali zunanjega sovražnika. Skupina vse svoje nasilje osredotoča na takšnega sovražnika. Ta pojav nikoli ni povsem zavesten (večina članov skupine je prepričana, da ima sovražnik negativne lastnosti, na katere se je potrebno odzvati z nasiljem). Teorija je povezana z obredom pokore.

Tujec

Tujec je oseba druge narodnosti v razmerju do druge osebe. Primer: francoski Visoki svet za integracijo opredeljuje tujca kot osebo, ki se nahaja na francoskem ozemlju in ni francoske narodnosti, ne glede na to, ali je ene ali več drugih narodnosti ali pa nobene narodnosti oz. je brez državljanstva.

Analiziranje fotografij

Ameriški plan

Ameriški plan je način kadriranja lika ali skupine likov na višini sredine stegen in je uporabljan tako v filmu kot v fotografiji. Včasih se imenuje tudi tričetrtinski plan, zlasti v fotografiji.

Globinska ostrina

Del kadra, ki je oster v treh dimenzijah in pripomore k občutku globine oz. prostornine. Fotografija je lahko ostra po celi globini, od ospredja do ozadja, lahko so pa ostre samo določene globinske ravnine fotografije. Delom fotografije, ki so ostri pogosto rečemo, da so v fokusu oziroma da so izostreni.

Izven objektiva

Nevidni prostor, ki meji na vidno polje in si ga predstavlja gledalec.

Kader

Območje, ki je vidno na fotografiji in za katerega se odloči fotograf, zamejuje ga okvir fotografije. Z izrazom izven kadra imenujemo nevidni prostor, ki meji na vidno polje in si ga lahko gledalec zgolj predstavlja oz. domišlja. Kadriranje je določanje vidnega polja, zajetega s fotoaparatom, če je zamaknjeno po diagonali govorimo o poševnem kadriranju (tudi o diagonalni ali zamaknjeni kompoziciji). Kadar fotografija zajame v kader že obstoječe okvire (npr. vrat, oken, pročelij stavb, in drugih objektov, ki zamejujejo vidna polja) govorimo o kadru v kadru; kadar je le teh več in so dominantni na fotografiji govorimo o pretiranem kadriranju.

Kadriranje

Določanje vidnega polja, zajetega s fotoaparatom. Lahko gre za širok ali bližnji plan.

Kompozicija

Kompozicijo določajo razmerja med različnimi elementi kadra, ki sestavljajo fotografijo, način kadriranja (plani fotografije) in druge fotografske tehnike. Globinsko se deli na tri fotografske ravnine: na ospredje, sredino in ozadje. Ospredje je del vidnega polja, ki se nahaja med gledalcem in glavnim objektom/likom na fotografiji; ozadje sestavljajo elementi slike, ki jih gledalec zaznava kot najbolj oddaljene od njega; sredinsko ravnino pa področje med ospredjem in ozadjem.

Kontrast

Kontrast na fotografiji (ali na delu fotografije) je razlika med območji svetlobe in sence.

Nizek zorni kot

Kot gledanja, pri katerem gledalec gleda lik ali skupino likov od spodaj navzgor.

Od roba do roba

Fotografija, ki pokriva celotno stran, brez robov.

Okvir

Robovi fotografije, ki označujejo meje prikazanega prostora oziroma vidnega polja. Okvir ločuje to, kar je v vidnem polju, od tistega, kar je izven objektivna fotoaparata.

Ospredje

Del vidnega polja, ki se nahaja med gledalcem in glavnim objektom/likom na fotografiji.

Osvetlitev od zadaj

Situacija, ko je na fotografiji močan vir svetlobe usmerjen proti objektu fotoaparata. Takšen posnetek je sicer zahteven, a lahko z njim dosežemo zanimive rezultate.

Ozadje

Elementi slike, ki jih gledalec zaznava kot najbolj oddaljene od njega.

Plani fotografije

Plani so svoje poimenovanje dobili iz kinematografske tradicije in se pretežno (ne pa nujno) navezujejo na kadriranje oseb. V grobem poznamo bližnji, srednji in široki plan. Bližnji plan prikazuje lik/objekt od blizu (pogosto mu rečemo povečava), srednji plan se osredotoča na prikaz lika/objekta do polovice njegove velikosti (od pasu navzgor), široki plan pa prikazuje celoten lik/objekt. Poznamo npr. tudi ameriški plan, ki je način kadriranja lika/objekta na višini sredine stegen (včasih se imenuje tudi tričetrtinski plan).

Široki kot

Širokokotni objektiv ima kratko goriščno razdaljo. Uporablja se na različne načine, najpogosteje pa za panorame, saj omogoča široke plane. Fotografije,

posnete s širokokotnim objektivom, imajo pogosto različne ravnine, zaradi katerih se zdi fotografija dlje stran oz. prikazuje več v globino slike.

Zorni kot

Je kot gledanja opazovalca na elemente fotografije. Nizek zorni kot je kot, pri katerem gledalec gleda lik ali skupino likov od spodaj navzgor: visok zorni kot je kot pri katerem gledalec gleda lik ali skupino likov od zgoraj navzdol, srednji ali nevtralen zorni kot je kot pri katerem gledalec gleda lik ali skupino likov iz enake višine. Zorni kot določa naklon oz. naklonski plan fotografije.

Zrnata tekstura

Zrnata tekstura fotografije je tekstura površine fotografije pri kateri se vidijo zrnca ali slikovne točke (piksli), ki sestavljajo fotografijo. Pogosto se za fotografijo, pri kateri so zrna ali piksli izrazita, reče, da je grobo zrnata.

Dodatni viri

Literatura za mlade

Rasizem in diskriminacija

Janja Vidmar: *Kebarie. Miš, 2010*

Kebarie oz. Kedi je romska deklica, ki je v šoli nimajo preveč radi. Obtožijo jo, da krade, se ji posmehujejo, zdi se ji, da je tudi učiteljica ne mara. Ob vsem tem Kedi poskuša najti svojega očeta, ki je izginil.

<https://sola.amnesty.si/knjige.html>

Jasmina Ahmetaj, Marta Gregorčič: *Dekle z bonboni. Frekvenca, socialno-kulturno združenje nemirnih in aktivnih, 2013*

Knjiga se dogaja v devetdesetih letih v Mariboru, kjer je dekle odraščalo s sestrami in starši, za katere je bilo nepredstavljivo, da bi se punca moškega pred poroko sploh dotaknila, kaj šele da bi bil to Slovenec. Jasmina je izstopala v bistrosti, pa tudi v upornosti, saj jo je bolj kot vse drugo privlačil nedostopen slovenski svet. Ko njeni hormoni podivjajo, se začne vse bolj zapletati v mrežo odnosov z dvema fantoma in dvema družbenima tradicijama ... Za razliko od olupševalnih romanov, ki jih o romskem življenju pišejo uveljavljeni pisatelji, avtorici prepričata s popolno odsotnostjo romantiziranja in z ekstenzivno pristnimi odtenki romsko-islamske kulture.

Enakost spolov

Nika Kovač: *Pogumne punce. Mladinska knjiga, 2018*

Knjiga direktorice Inštituta 8. marec in znane aktivistke za enakopravnost spolov Nike Kovač nam predstavlja 30 punc – Slovenki in tujki – ki so s svojimi pogumnimi dejanji spreminjale svet.

Duševno zdravje

Suzana Tratnik: *Ime mi je Damjan. ŠKUC, 2001*

Devetnajstletni Damjan odkriva samega sebe in se ob tem sooča s številnimi težavami. Zdi se, da ga nihče ne razume, s starši ima zelo slab odnos, ne razumejo ga niti punca in prijatelji. V svoji stiski se zateka k alkoholu in drogam, vendar se Damjan mora boriti proti predsodkom družbe in poiskati svojo pot.

<https://sola.amnesty.si/knjige.html>

Migracije in solidarnost

Marek Vardas: *Na begu. Malinc, 2018*

Knjiga je poročilo o domišljjski poti dečka in njegovega psa Alana skozi mesta, dežele in celine, na katerih se srečuje s prijateljstvom in zavrnitvijo. Prebivalci mest posebej lastnosti, ki vodijo k predsodkom do vsega tujega in k lagodnemu upravičevanju lastnega nezanimanja za usodo sočloveka.

Dodatni viri

Tematska literatura

Rasizem in diskriminacija

Rok Svetlič: *Filozofija človekovih pravic*. Založba Annales, 2009

Ortiz D.: *ABC of racist*, Europe, 2017

Enakost spolov

Amnesty International Slovenije in Mirovni inštitut: *Človekove pravice žensk: uvodna pojasnila in dokumenti*, 2004.

Milica Antić Gaber, Veronika Tašner, Irena Lesar idr.: *Brez spopada: kultur, spolov, generacij*. Pedagoška fakulteta, Ljubljana, 2009

Kristof Nicholas, Sheryl WuDunn: *Half the Sky: Turning Oppression Into Opportunity for Women Worldwide*. Knopf, 2008.

Duševno zdravje mladih

Anica Mikuš Kos: *Duševno zdravje otrok današnjega časa*. Didakta, 2017

Karen Miller: *Otrok v stiski: priročnik za vzgojitelje, učitelje, strokovnjake in starše, ki se srečujejo z otroki, ki doživljajo stiske, krize in stres*. Educy Ljubljana, 2000

Migracije in solidarnost

Jernej Mlekuž: *ABC migracij*. Založba ZRC, 2011

Boštjan Videmšek: *Na begu*. UmCo, 2016

Globalno učenje

Svet Evrope: *Living with Controversy. Teaching Controversial Issues Through Education for Democratic Citizenship and Human Rights*, 2015

Dodatni viri

Tematska filmografija

Okolje

Upor

Darko Sinko in Lara Simona Taufer (2013)

Dokumentarni film o delovanju Lafarge-a v Zasavju

<https://www.youtube.com/watch?v=JUYz825WQjQ&feature=youtu.be>

Rasizem in diskriminacija

Dolge počitnice

Damjan Kozole (2012)

26. februarja 1992, dobrega pol leta po osamosvojitvi, je Slovenija okoli 20000 ljudi brez opozorila odstranila iz registra državljanov. Dokumentarec pripoveduje življenjsko zgodbo treh ljudi, ki jih je ta politična odločitev zaznamovala za vse življenje.

Koalicija sovražstva

Erik Valenčič (2013)

Tudi v Sloveniji imamo ekstremistične skupine, ki pod pretvezo domoljubja izvajajo ksenofobno, rasistično in homofobno nasilje.

What you gonna do when the world's on fire?

Roberto Minervini (Italija, 2019, 123 minut)

Film What you gonna do when the world's on fire? («Kaj boš storil, ko bo svet gorel?») je zgodba o črnski skupnosti na jugu Združenih držav poleti 2017. Celotno državo pretresa vrsta brutalnih umorov temnopoltnih moških. Film je razmislek o stanju rasnih odnosov v Ameriki, obenem pa intimen portret življenja tistih, ki se borijo za pravico, dostojanstvo in preživetje.

To je Anglija

Shane Meadows (Velika Britanija, 2006, 102 minuti)

To je Anglija (izv. This is England) je britanska drama scenarista in režiserja Shanea Meadowsa iz leta 2006. Zgodba pripoveduje o mladih obritoglavcih v Angliji leta 1983. Film prikazuje, kako je njihovo subkulturo, ki ima korenine v zahodnoindijski kulturi 1960-ih, prevzela skrajna desnica (zlasti beli nacionalisti in beli supremacisti), kar je privedlo do razdora med njimi.

Human Flow

Al Weiwei (Nemčija, 2017, 140 minut)

Nemški dokumentarni film Human Flow («Človeški tok») koproducenta in režiserja Ala Weiweia govori o trenutni begunski krizi. Skozi prikaz stanja v več kot 20 državah predstavi razsežnosti množičnih človeških migracij ter osebne zgodbe, ki jih zaznamujejo migracije.

Enakost spolov

Aleksandrinke

Metod Pevec (2011)

Zgodba o Aleksandrinkah je zgodba o boleči, skoraj izključno ženski emigraciji zaradi revščine in fašistične politike. Številne ženske so se vrstile preporno, da bi lahko doživele svoje lastno materinstvo in svoj dom.

Migracije

Dar Fur – Vojna za vodo

Tomo Križnar, Maja Weiss (2008)

Dar Fur – Vojna za vodo je celovečerni dokumentarni film o misiji Toma Križnarja, ki ga je februarja 2006 tedanji slovenski predsednik Janez Drnovšek poslal med upornike v Darfur z nalogo, da preveri, kaj se v resnici dogaja. To je prvi film o Darfurju, ki omogoča vpogled v mentaliteto darfurskih upornikov, beguncev in tistih, ki ostajajo.

Družbene neenakosti

Jaz, Daniel Blake

Ken Loach (2016 / 1h40)

Daniel Blake, 59-letni angleški mizar, je zaradi težav s srcem prvič v življenju prisiljen zaprositi za socialno pomoč. Čeprav mu je zdravnik prepovedal delati, mu je bilo rečeno, da si mora poiskati službo ali pa ga čaka kazen. Med rednimi obiski na zavodu za zaposlovanje Daniel spozna Katie, mater samohranilko z dvema otrokoma, ki se je bila prisiljena preseliti 450 km stran od svojega rojstnega mesta, da ne bi otroka pristala v rejništvo. Daniel in Katie, ujeta v mrežo birokratskih nepravilnosti sodobne Velike Britanije, si poskušata pomagati.

Parazit

Bong Joon Ho (2019 / 2h12)

Ki-taekova celotna družina je brezposelna, zato se zelo zanima za življenjski slog premožne družine Park. Nekega dne njihovemu sinu uspe, da ga priporočijo za zasebno poučevanje angleščine na domu Parkovih. To je začetek neobvladljive spirale, iz katere nihče ne bo izšel zares nepoškodovan.

Pri projektu in pripravi priročnika so sodelovali:

- **Mélanie Gallard**
Ligue de l'enseignement
- **Aurélié Bonnet**
Ligue de l'enseignement
- **Alice Simon**
Ligue de l'enseignement
- **Fanny Maire**
Ligue de l'enseignement
- **Mahjouba Galfout**
Ligue de l'enseignement
- **Adrien Grillot**
Ligue de l'enseignement
- **Océane Danieli**
Ligue de l'enseignement
- **Pauline Guillerm**
Autrice
- **Nastasia Paccagnini**
Artiste – Autrice
- **Mahé de Rosière**
Le Bal – Ersilia
- **Francesca Veneziano**
Le Bal – Ersilia
- **Paula Alvira**
CIVES
- **Lana Jurman**
CPS
- **Agnieszka Gwiazdowicz**
School with Class Foundation
- **Barbara Vodopivec**
Humanitas
- **Giulia Ferri**
ARCI
- **Virginia Marchetti**
ARCI
- **Gwennaëlle Le Barber**
Ligue de l'enseignement
- **Aloÿs Simon**
Ligue de l'enseignement
- **Xavier Dumont-Calmes**
Ligue de l'enseignement
- **Antoine Richard**
Ligue de l'enseignement
- **Sylvie Chatelet**
Ligue de l'enseignement
- **Dalila Neuman**
Ligue de l'enseignement
- **Marie Cornalba**
Ligue de l'enseignement
- **Marie Grangier**
Ligue de l'enseignement
- **Nina Lostis**
Ligue de l'enseignement
- **Franco Provenzano**
Ligue de l'enseignement

Širimo solidarnost

Izobraževanje za enakopravnost v različnosti
Izobraževanje za solidarnost

Širimo solidarnost je projekt programa Erasmus+

